

Razlika između spola i roda

Matozan (Peša), Andrea

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:120:104252>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-02-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

RAZLIKA IZMEĐU SPOLA I RODA

Kritički osvrt na neke vidove suvremene rodne (gender) ideologije
u svjetlu kršćanske antropologije i teologije tijela pape Ivana Pavla II.

Diplomski rad

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Vladimir Dugalić

Studentica:

Andrea Matozan (Peša)

Đakovo, 2015.

SAŽETAK

Rad obrađuje temu čovjekove spolnosti u svjetlu biblijske antropologije i teologije tijela Ivana Pavla II. Biblijski izvještaji prikazuju spolnost kao Božji dar, bitnu odrednicu čovjekove relacijske sposobnosti. Na tom tragu, Ivan Pavao II. donosi govor o tijelu sa naglaskom na spolnu razliku pod vidom sjedinjenja. Čovjek od početka postoji u dva spola predodređen za život u zajedništvu. Time se suprotstavlja seksualnoj revoluciji koja donosi novi govor o tijelu pod vidom suprotstavljenosti na osnovi spola i roda.

U drugom dijelu rada razmatra se biološka kategorija roda i društvena kategorija spola u okviru rodne teorije. Zastupnici rodne ideologije poput Johna Moneya, Michaela Foucaulta, Judith Butler i Simone de Beauvoir smatraju da u određivanju spolnog identiteta spol, kao biološka odrednica, ne igra značajnu ulogu u određivanju roda koji se razvija socijalizacijom i životnim iskustvom. Razrađuje se odraz spolne teorije u politici i društvu. U politici Ujedinjenih naroda i Europske unije zastupljen je stav da svi oblici rodnog određenja, od heteroseksualnog, homoseksualnog do transrodnog, trebaju biti jednako vrednovani u društvu jer su plod socijalizacije i čovjekovog slobodnog izbora a ne spola. Na koncu se iznosi odgovor Katoličke crkve na neznanstvene postavke rodne ideologije, te njezino provođenje kroz zakone. U svjetlu biblijske antropologije, crkvena tradicija ukazuje na nedopuštenost reduciranja biološke kategorije spola na minimum i isticanja kulturalne dimenzije roda preko svake mjere.

Ključne riječi: spol, rod, spolna orijentacija, rodna teorija, biblijska antropologija, teologija tijela

SUMMARY

This paper deals with the topic of human sexuality in the light of anthropology and the theology of the body by John Paul 2nd. Biblical reports present sexuality as God's gift and an important determinant of human ability for relations. Following that, John Paul the 2nd brought speech about body focusing on sex difference when it comes to affiliation. Since the creation, human being was created in two different sexes and for life group of people. With that, it opposes to sexual revolution which brings new speech about body being opposed on the basis of sex and gender.

In the second part of this paper, biological category of sex and social category of gender are being examined within queer theory. Some of the representatives of queer theory are John Money, Michel Foucault, Judith Butler and Simone de Beauvoir. They think that in defining gender identity sex does not have an important part because gender is developed through socialization and life experience. In the queer theory, reflection of sex theory in politics and society is being elaborated. In the politics of the United Nations and the European Union it is believed that every form of gender determination, whether it is heterosexual, homosexual or transsexual, should be equally treated in the society because they are the product of socialization and human choice, and not of sex. Finally, one can find the answer of the Church to some scientific settings of gender ideology and its implementation and conduction in the law. In the light of biblical anthropology, church tradition shows that it is not acceptable to reduce biological category of sex to some minimum and it is not acceptable to emphasize cultural dimension beyond measure.

Key words: sex, gender, sexual orientation, queer theory, biblical anthropology, theology of the body

UVOD

U diplomskom radu, koji smo naslovili *Razlika između roda i spola. Kritički osvrt na neke vidove suvremene rodne (gender) ideologije u svjetlu kršćanske antropologije i teologije tijela pape Ivana Pavla II.*, želimo ukazati na suvremenu problematiku i rasprave koje se danas vode oko određenja spolnog identiteta. Naime, pred izazovom suvremene rodne (gender) ideologije, u radu želimo ukazati na važnost spolnosti u oblikovanju osobnosti kao i mnogostrukost odnosa koji iz nje proizlaze. Polazište našeg promišljanja je kršćanska antropologija koju želimo usporediti s antropološkim polazištima spomenute ideologije.

Prema pojmovniku rodne terminologije riječ spol danas je protumačena kao biološka značajka koja obilježava ljudska bića kao žene i muškarce, a riječ rod se tumači kao koncept koji se odnosi na društvene razlike između muškarca i žene, razlike koje su naučene, koje se s vremenom mijenjaju i koje imaju širok raspon varijacija unutar jedne kulture i između kultura.¹ Drugim riječima, spol (engl. sex) bio bi više biološki determiniran, a rod (engl. gender) društveno, odnosno, biološki uvjeti kao što su kromosomi, vanjski i unutarnji spolni organi, hormonalni status i sekundarne spolne karakteristike vodili bi do određenja muškog i ženskog spola, dok bi pojam roda, prema mišljenju zastupnika rodne ideologije, označavao društveno-kulturne stavove koji se ne moraju nužno vezati uz biološki spol. Takvi stavovi i način ponašanja usvajaju se tijekom rasta djevojčice i dječaka, a razlikuju se s obzirom na povijesni trenutak, mjesto, etničku skupinu, pitanje vjere i društvene klase u kojoj je dijete rođeno.

Drugim riječima, polazeći od rasprave koju je pokrenuo John Money, suvremena rodna (gender) ideologija polazi od pojmovnog razlikovanja roda i spola, smatrajući da spol, kao biološka odrednica, ne igra značajnu ulogu u određivanju roda koji se razvija socijalizacijom i životnim iskustvom. Prema mišljenju zastupnika rodne ideologije, osobito Michela Foucaulta, Judith Butler i Simone de Beauvoir, mogući su različiti oblici rodnog određenja, od heteroseksualnog, homoseksualnog sve do transrodnog identiteta, ovisno o emocionalnoj i seksualnoj usmjerenosti prema drugim osobama. Ova mišljenja danas sve više poprimaju i političku dimenziju te se zahtijeva da se u tom duhu donose i zakoni, osobito oni reguliraju područje poštivanja ljudskih prava i obiteljsko zakonodavstvo.

¹ Usp. J. R. ANIĆ, *Kako razumjeti rod? Povijest rasprave i različita razumijevanja u Crkvi*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2011., str. 25.

Katolička Crkva, u svjetlu biblijske antropologije, ukazuje stoga na mnoge neznanstvene postavke rodne ideologije te upozorava kako rodna ideologija manipulira pojmovima jer želi tjelesnu različitost, zvanu spol, reducirati samo na biologiju, dok se kulturalna dimenzija roda ističe preko svake mjere i smatra primarnom. Na taj način se biološki utemeljena binarna spolnost muškarca i žene dokida u korist raznovrsnosti rodni identiteta. Naime, kršćanska tradicija, u svjetlu Knjige Postanka, jasno ukazuje kako je spolnost dar stvaranja, odnosno, kako je spolna različitost muškarca i žene dio Božjeg plana s čovjekom te da spolnost prožima čovjeka u svim njegovim dimenzijama: biološkoj, duševnoj i duhovnoj.² U tom smislu spolnost je bitna odrednica ljudskog bića jer mu daruje relacijsku sposobnost, usmjerenu prema bračnom zajedništvu muškarca i žene.³

Na tragu ove problematike, diplomski rad podijelili smo na tri dijela. U prvom poglavlju želimo ukazati na temeljne antropološko-biblijske postavke kršćanske misli i nauka o ljudskoj spolnosti s osobitim naglaskom na teologiju tijela sv. Ivana Pavla II., u drugom na osnovne pojmove i kulturalni utjecaj gender ideologije, a u trećem nastojat ćemo dati određeni kritički osvrt na temeljne postavke rodne ideologije u svjetlu kršćanske antropologije i smjernica crkvenog Učiteljstva.

² Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes*, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dokumenti, KS, Zagreb, 1970., br. 48.

³ Usp. R. PAVLIĆ, *Muško i žensko stvori ih. Pečat kršćanske antropologije*, u: Riječki teološki časopis, 22 (2014.) 2, str. 321.

I. KRŠĆANSKO POIMANJE LJUDSKE SPOLNOSTI

Sveto pismo jasno ukazuje kako je čovjek stvoren od Boga kao jedinstvo duha, duše i tijela. Po svojoj tjelesnosti čovjek u sebi ujedinjuje elemente materijalnog svijeta, koji po čovjeku dosežu svoj vrhunac i podižu glas da slave Stvoritelja. Čovjek svoje tijelo mora smatrati dobrim i vrijednim časti kao od Boga stvoreno i određeno da uskrsne u posljednji dan.⁴ Ipak, tjelesna dimenzija zbog rane istočnoga grijeha čovjeku očituje iskustvo pobune tijela i izopačene sklonosti srca nad kojima mora stalno bdjeti da ne bi postao njihov rob i žrtva posve zemaljskog gledanja na svoj život. Stoga čovjek, svojom duhovnošću, nadilazi puku materijalnost i prodire u dublju strukturu svoje stvarnosti.⁵

U okviru promatranja čovjeka kao cjelovite osobe, u kojoj su ujedinjene duhovna i tjelesna dimenzija, trebamo promatrati i spolnost. Spolnost ne možemo svesti samo na biološku datost, jer ona zahvaća samu strukturu osobe a ne samo neke njezine funkcije. Svođenjem spolnosti na puku tjelesnost, degradiramo ju. Crkva stoga upućuje, na temelju naravnog zakona i Objave, kako spolnost treba živjeti u skladu s Božjim zakonom. Ljudska je spolnost, dakle, jedno Dobro: polazi od onoga stvorenoga dara koji je Bog vidio kao jako dobro kada je stvorio ljudsku osobu na svoju sliku i priliku: „i muško i žensko stvori ih“ (Post 1,27).⁶ U tom smislu, spolnost posjeduje bitnu dimenziju otvorenosti, susreta, dijaloga, komunikacije i jedinstva osoba. Ako je način suodnosa i otvorenosti prema drugima, spolnost ima za svoj nutarnji cilj ljubav kao darivanje i prihvaćanje.

Spolnost, kako naglašava *Katekizam Katoličke Crkve*, postaje osobnom i uistinu ljudskom kad je integrirana u odnos osobe s osobom, u potpun i vremenski neograničen uzajamni dar muškarca i žene.⁷ Žensko i muško obilježje darovi su koji se nadopunjuju i po kojima je ljudska spolnost sastavni dio stvarne sposobnosti za ljubav koju je Bog upisao u muškarca i ženu. Ljudsko tijelo sa svojim spolom te njegovo muško i žensko obilježje, viđeno u samom otajstvu stvaranja, nije tek izvor plodnosti i rađanja, kao u čitavom naravnom redu, već od početka sadrži zaručničko svojstvo, tj.

⁴ Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Gaudium et spes*, br. 14.

⁵ Usp. PAPINSKO VIJEĆE IUSTITIA ET PAX, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, KS, Zagreb, 2005., br. 128.

⁶ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje*, KS (Dokumenti 106), Zagreb, 1997., br. 11.

⁷ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, HBK-Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 2337.

sposobnost izražavanja ljubavi.⁸ Spolna razlika, jedna od odrednica ljudskog bića, jest različenost, ali u jednakosti naravi i dostojanstva. Spolovi se međusobno upotpunjuju: istodobno su slični i različiti; nisu istovjetni, ali su jednaki u dostojanstvu osobe; jednaki su da bi se mogli sporazumjeti, a različiti da se međusobno upotpune.⁹ Ljudsko biće je stvoreno za ljubav koja nije svodiva samo na emocije i osjećaje, a još manje samo na njezin seksualni izričaj. Društvo koje teži relativiziranju i banaliziranju iskustva ljubavi i spolnosti veliča prolazne aspekte života, a skriva njegove temeljne vrednote: posvemašnje i potpuno darivanje osoba sa značajkama jedinstva i vjernosti. Spolnost je bitna dimenzija čovjeka koja je u službi međusobnog odnosa, jednakosti, upotpunjenja zajedništva između muškarca i žene, u službi plodnosti.

1. Biološki spol

Čitavo čovjekovo tijelo razvija se iz oplodnog jajašca dijeljenjem stanica, ali da bi jajna stanica žene počela rasti i dijeliti se, mora se prije toga spojiti sa sjemenskom stanicom muškarca. To spajanje jajašca sa spermijem jest oplodnja, a prirodno se ostvaruje pomoću spolnih organa. Spolni organi muškarca i žene razvijaju se iz jednake zajedničke osnovice. U tijeku razvoja diferenciraju se u muške, odnosno ženske spolne organe, ovisno o nasljednoj naravi zametka (kromosomskoj, genetskoj) te hormonskoj aktivnosti spolnih žlijezda (gonada). I u muškarca i u žene spolne žlijezde imaju dvije važne zadaće: proizvodnju zametnih stanica te proizvodnju spolnih hormona. Obje glavne zadaće spolnih žlijezda služe normalnom odvijanju ljudske plodnosti. Genetske razlike između muškarca i žena određene su tzv. spolnim kromosomima (XX za žene, XY za muškarce). S obzirom na primarna i sekundarna obilježja spolova razlikuju se organi za reprodukciju, tjelesna građa, snaga mišića, proces tjelesnog sazrijevanja. Spolni organi muškarca, prema smještaju, su unutrašnji (sjemenik i pasjemenik, sjemenovod, sjemenski mjehurići i predstojna žlijezda) i vanjski (muški ud s mokraćnom cijevi i mošnjak). Spolni organi žene smješteni su u zdjelici. Oni su dijelom smješteni unutar zdjelice pa govorimo o unutrašnjim organima (jajnici, jajovodi, maternica i rodnica) te dijelom izvan zdjelice, gdje zajedno tvore vanjske organe ili stidnicu.¹⁰

⁸ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje*, br. 10

⁹ Usp. *Isto*, br. 10.

¹⁰ Usp. P. KEROS, B. MATKOVIĆ, *Anatomija i fiziologija*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2006., str.170.-179.

Većinu tijela izgrađuju mišići, čine oko 40% mase ljudskog tijela, a mišićna masa muškarca u prosjeku je oko 15% veća od one u žena.¹¹ Istraživači su otkrili i utjecaj hormona na mozak. Muškom mozgu koji se razvija potrebni su muški hormoni kako bi zadobio muški oblik i dalje utjecao na muški način ponašanja. Mozak ostaje ženski ako tijekom svog razvoja nije bio pod djelovanjem muških hormona. Predio mozga koji upravlja seksualnim ponašanjem zove se hipotalamus i razlikuje se s obzirom na spol.¹² Povezanost dviju hemisfera mozga u heteroseksualnih žena je veća negoli u heteroseksualnih muškaraca. Hormoni androgena upravljaju seksualnim ponašanjem i motorikom te pojačavaju želju za akcijom. Muškarci imaju, u prosjeku, osam do devet puta više androgena (testosterona) od žena. Zbog više razine testosterona dječaci i muškarci pokazuju veću aktivnost, vole rizik te imaju i češće poremećaje u ponašanju. Dječaci imaju više nezgoda nego djevojčice i češće im se dijagnosticira ADHD (poremećaj pažnje s hiperaktivnošću). Niža razina testosterona u žena pogoduje njihovoj sklonosti strahu i depresiji. Muškarci, u pravilu, tijekom cijelog svog života ostaju plodni, dok žene nakon menopauze ne mogu više zanijeti prirodnim putem.¹³

2. Teologija tijela

Ivan Pavao II. je iznio svoju teologiju tijela u knjizi „Muško i žensko stvori ih“ kao odgovor na aktualne znakove vremena. Naime, 60-ih godina prošlog stoljeća cijeli je zapadni svijet bio pod utjecajem seksualne revolucije. Vrijeme je to velikih ideja i promjena, novog načina govora o tijelu i tjelesnosti. S jedne strane dogodilo se prvo masovno širenje kontracepcije, popraćeno promicanjem svih oblika seksualne slobode, a, s druge strane, Crkva, koja je pozvana prenositi puninu istine o čovjekovu životnom pozivu, možda se nije najbolje snašla u svim tim naglim gibanjima. Deset godina nakon seksualne revolucije Ivan Pavao II. predviđa ciljeve seksualne revolucije i daje odgovor na nju.¹⁴ Svoje nauk o tijelu gradi na kršćanskoj antropologiji u duhu filozofije personalizma i njezinim pojmom osobe. Drugim riječima, antropologija Ivana Pavla II. je sinteza tomističke antropologije i metafizike, s jedne strane, te personalizma s druge.

¹¹ Usp. H. CAR, *Ljudsko tijelo: kosti i mišići*, u: Matka, 19 (2011) 75, str. 171.

¹² Usp. N. OSTEN, I. VLUGT, *Rod i spol u psihosocijalnom radu*, Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, 2004., str. 32.-47.

¹³ Usp. *Isto*, str. 56.

¹⁴ Usp. IVAN PAVAO II., *Muško i žensko stvori ih*, sv. I., Verbum, Split, 2012., str. 5.-6.

Čovjek je shvaćen kao dinamičko biće koje se ostvaruje i objavljuje sebi samome u vlastitu činu, objavljuje istinu o sebi u iskustvu sebe samoga. Osoba ne samo da određuje svoje čine nego se u činu i ostvaruje, na određeni način se objavljuje. Tako ljudsko iskustvo postaje hermeneutski kriterij biblijske objave i ključ teološke interpretacije čovjeka - slike Božje. Kao put do ontološke istine o čovjeku Ivan Pavao II. izabire induktivnu heurističku metodu iskustva koje čovjek ima o sebi u vlastitu činu. Bira ju zato što ta metoda omogućuje silazak u realnost čovjekova bića i izvođenje teološko-antropološke refleksije polazeći od sasvim konkretne ljudske egzistencijalne realnosti. Primjenom ove metode, teološke istine i crkvena nauka bivaju predstavljeni evidentnim argumentima, koji su dostupni i jasni svakome ljudskom razumu, a istovremeno mogu biti razumljivi i prihvatljivi i onima koji ne vjeruju. U svojoj teološkoj analizi čovjeka polazi od antropologije i ide prema kristologiji, budući da Objava potvrđuje, osvjetljava i produbljuje ontološke-antropološke istine do kojih čovjek dolazi analizom vlastita iskustva. Kristova objava u potpunosti objavljuje čovjeka njemu samome. Stoga Papa predlaže pojam slike Božje kao hermeneutski ključ za razumijevanje kompleksnosti ljudske osobe i kao temelj nove kulture, obilježene cjelovitim shvaćanjem i istinskom slobodom ljudske osobe.¹⁵

a. Čovjek kao slika Božja

Do ontološke istine o čovjeku slici Božjoj i elemenata čovjekove sličnosti Bogu papa dolazi fenomenološkom analizom triju izvornih iskustava koja čovjek ima o sebi: iskustva izvorne samoće vlastita bića, iskustva izvornog zajedništva muža i žene i iskustva izvorne nagosti ljudskog tijela.¹⁶ Biblijski temelj tih iskustava pronalazi u prvim poglavljima knjige Postanka, svećeničkom i jahvističkom izvještaju o stvaranju čovjeka. Prvi izvještaj o stvaranju egzegeti uglavnom smještaju u 6.-5. st. pr. Kr., u vrijeme babilonskog sužanjstva i neposredno nakon sužanjstva, a jahvistička predaja bi, prema tradicionalnom stajalištu, bila starija od svećeničke i datirala bi iz 10. st. pr. Kr.¹⁷ U jahvističkom tekstu prikazana slika Boga ima istaknute antropomorfne crte. U usporedbi s ovim opisom svećenički izvještaj mnogo je zreliji i s obzirom na sliku Boga

¹⁵ Usp. Đ. HRANIĆ, *Čovjek-slika Božja. Teološka antropologija Ivana Pavla II.*, u: *Diacovensia*, 1 (1993.) 1, str. 24.-27.

¹⁶ Usp. *Isto*, str. 29.

¹⁷ Usp. R. PAVLIĆ, *Nav. dj.*, str. 323.

i u izražavanju bitnih istina o čovjeku. Govori o čovjekovoj sličnosti, ne sa stvorenjima, već jedino s Bogom. Definira se čovjeka na osnovi njegova odnosa sa Bogom što istodobno podrazumijeva nemogućnost da se čovjeka svede isključivo na dimenziju tjelesnosti. Dalje se ustanovljuje da se ta bitna istina o čovjeku jednako odnosi na muškarca kao i na ženu. Prvi izvještaj o stvaranju čovjeka je jezgrovitiji, lišen bilo kakva traga subjektivizma. Sadrži samo objektivnu činjenicu te definira objektivnu zbilju i kada govori o stvaranju čovjeka, muškarca i žene, na Božju sliku, i kada tome malo poslije dodaje riječi prvog blagoslova. Drugi izvještaj o stvaranju čovjeka je subjektivne naravi. U njemu nalazimo u klici gotovo sve elemente analize čovjeka na koje je osjetljiva moderna, posebno suvremena filozofska antropologija. Usporedivši oba izvještaja, dolazimo do zaključka da subjektivnost jahvističkog izvještaja odgovara objektivnoj stvarnosti čovjeka stvorena na sliku Božju.¹⁸

Biblijski pisci, kad govore o čovjekovoj spolnosti, iako se služe i mitskim tekstovima, oni snažno demitologiziraju spolnost. Protiv divinizacije spolnosti koju susrećemo u mitologijama Istoka, biblijski pisci ističu da seksualna diferencijacija pripada Božjem stvarateljskom činu, te da spolnost nema izvornu božansku vrijednost.¹⁹ Čovjek stvoren na sliku Božju, umjesto da u susretu sa životinjama otkrije vlastitu biološku sličnost s drugim stvorenjima, dolazi do svijesti vlastite različitosti i do osvjedočenja da je sam. Iskustvo samoće potiče ga na traženje vlastitog identiteta. Svijest vlastite različitosti je važna jer upravo je ona prvi čin čovjekove samosvijesti i objavljuje jedinstvenost i osobitost njegova bića. Samo je čovjek stvoren na sliku Božju i zato je sam. Kvaliteta slike Božje uključuje sve ono što uključuje filozofski pojam osobe. Čovjek e osoba i slika Božja u istoj mjeri, oboje su stvoreni na sliku Boga koji je osoba. Čovjek je sposoban ući u osobni odnos s Bogom gdje je čovjek shvaćen kao partner, saveznik Božji.²⁰

b. Muško i žensko stvori ih

Prema papinom tumačenju, Knjiga Postanka poznaje dvije razine ljudske samoće: samoću koja je vezana uz čovjeka kao osobu i samoću koja je plod ljudske biseksualnosti. U iskustvu samoće otvara se za pomoć kao što je on. Nakon sna, iz

¹⁸ Usp. IVAN PAVAO II., *Muško i žensko stvori ih*, sv. I., str. 60.-70.

¹⁹ Usp. R. PAVLIĆ, *Nav. dj.*, str. 323.

²⁰ Usp. Đ. HRANIĆ, *Nav. dj.*, str. 30.-31.

Božje stvoriteljske intervencije, izranja čovjek u biseksualnoj dvostrukosti njegova postojanja: kao muškarac i kao žena.²¹ Znakovito je da prvo ljudsko biće Biblija naziva čovjekom (adam) dok ga nakon stvaranja prve žene počinje nazivati muškarcem (iš) u odnosu na ženu (išah).²² To iščitavamo iz retka: „Od rebra što ga je uzeo čovjeku napravi, Gospodin, Bog ženu pa je dovede čovjeku. Nato čovjek reče: Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega! Ženom neka se zove, od čovjeka kada je uzeta.“ (Post 2,25). To nadilaženje iskustva samoće Ivan Pavao II. u svojoj teološkoj antropologiji naziva iskustvom izvorna zajedništva muškarca i žene.

Iskustvo izvorna biseksualnog jedinstva muškarca i žene uvodi nas u potpunu ontološku istinu o čovjeku slici Božjoj. Čovjek je osoba (personalna dimenzija čovjeka kao subjekta) i društveno biće (socijalna dimenzija ljudske osobe) predodređeno za život u zajedništvu osoba. Interpersonalno zajedništvo uključuje zajedništvo koje se temelji na dvostrukosti tjelesne konstitucije ljudske osobe, stvorene kao muškarca i žene. Čovjek postaje u potpunosti svjestan istine o sebi i upoznaje sama sebe kroz iskustvo izvornoga biseksualnog zajedništva muškarca i žene. On otkriva vlastitu istinu u drugoj osobi. Ljudska je osoba definirana vlastitim tijelom te vlastitom seksualnom obilježenošću. Tijelo i seksualnost su integralni dio iste istine o čovjeku slici Božjoj. Seksualnost ne samo da određuje tjelesnost pojedinačne osobe nego ulazi i u definiciju osobnog identiteta te iste osobe. Čovjek realizira vlastitu osobnost tek prihvaćajući drugu osobu i prihvaćenošću od druge osobe.²³ Čovjeka kao stvorenje nemoguće je tumačiti izvan njegova postojanja u dva spola. Čovjek od početka postoji u dva spola. Ovo je usmjereno protiv mitske ideje čovjeka kao androgenog koje je postojalo u početku a kasnije se razdvaja na dva spola.²⁴

c. Tijelo-znak stvarateljskog darivanja

Postoji snažna veza između otajstva stvaranja kao dara i početka postojanja čovjeka kao muškarca i žene u svoj istini njihova tijela i njihove spolnosti. Za razliku od iskonske samoće, čovjek se sada pojavljuje u dimenziji međusobna darivanja čiji izraz jest ljudsko tijelo u svoj izvornoj istini svoje muškosti i ženskosti. Tijelo koje izražava

²¹ Usp. *Isto*, str. 32.-33.

²² Usp. IVAN PAVAO II., *Muško i žensko stvori ih*, sv. I., str. 70.

²³ Usp. Đ. HRANIĆ, *Nav. dj.*, str. 31.-32.

²⁴ Usp. R. PAVLIĆ, *Nav. dj.*, str. 325.

ženskost i tijelo koje izražava muškost očituju uzajamnost i zajedništvo osoba. Izražava ga darivanjem kao osnovnim obilježjem osobnog postojanja. Tijelo je svjedok stvaranja kao temeljnog dara, ljubavi kao vrela iz kojeg je to darivanje nastalo. Spolnost je iskonski znak stvarateljskog darivanja. Nakon čovjekova pojavljivanja u postojanju kao muškarca i žene slijedi redak koji potvrđuje supružničko sjedinjenje: „Njih dvoje bit će jedno tijelo“ (Post 2,24). Zatim slijedi redak koji potvrđuje golotinju oboga, lišenu međusobna stida: „A bijahu oboje goli, čovjek i njegova žena, ali ne osjećahu stida.“(Post 2,25). Predstavlja se čovjeka u svojoj istini njegova tijela i spolnosti i istodobno u punoj slobodi od bilo kakve prisile tijela i spolnosti. To potvrđuje golotinja praroditelja, u sebi slobodnih od stida.

Praroditelji su oboje goli jer su slobodni po slobodi dara. Ta je sloboda upravo u temelju ženidbenog značenja tijela. Ljudsko tijelo sa svojom spolnošću, svojom muškošću i ženskošću, promatrano u otajstvu stvaranja, nije samo vrelo plodnosti i prokreacije, nego od početka sadrži pridjev ženidbeni, tj. sposobnost izražavanja ljubavi u kojoj čovjek-osoba postaje dar i po tome daru ostvaruje smisao svojega bića i postojanja. Ovdje se sloboda shvaća kao vladanje samim sobom, biti unutra slobodni od prisile vlastitog tijela i spolnosti. Pod tim vidom ona je neophodna da bi čovjek mogao darivati samog sebe, da bi mogao postati dar. U prvom susretu čovjek nalazi ženu, a ona nalazi njega. On je prihvaća na način na koji ju je Stvoritelj htio radi nje same, kako je sazdana u otajstvu slike Božje po svojoj ženskosti, i obrnuto, ona prihvaća njega na isti način, kako je njega radi njega samoga htio Stvoritelj i kako ga je sazdao u njegovoj muškosti.²⁵ Izraz jedno tijelo sugerira ovdje značenje obitelji, stvaranje nove obitelji ili čak novo tijelo koje nastaje, dijete u kojem su ujedinjeni oba roditelja. ovu čežnju za jedinstvom izražava i glagol prionuti: „Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo.“ (Post 2,24). Izraz *dabaq* označava spontano prijanjanje, jedinstvo kao posljedicu duboke ljubavi, strastveno prijanjanje, u ovom kontekstu: ljubavno-spolno zajedništvo.²⁶ Jahvističko pripovijedanje omogućuje nam zaključak kako čovjek, kao muškarac i žena, u svijet ulazi upravo s tom sviješću o značenju vlastitog tijela, svoje muškosti i ženskosti. Ljudsko tijelo otkriva svoju muškost i ženskost na tjelesnom planu i pritom nadilazi samo tjelesnu dimenziju spolnosti. To značenje ukazuje na činjenicu da čovjek ima sposobnost izražavanja

²⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Muško i žensko stvori ih*, sv. I., str. 125.-153.

²⁶ Usp. R. PAVLIĆ, *Nav. dj.*, str.328.

ljubavi u kojoj postaje dar i sposobnost živjeti činjenicu da je muškarac za ženu i žena za muškarca po tijelu netko koga je Bog htio radi njega samoga.

d. Promjena značenja izvorne golotinje

Stid se u srcu prvog čovjeka pojavio zajedno s grijehom: „Tada se obadvoma otvore oči i upoznaju da su goli. Spletu smokova lišća i naprave sebi pregače.“ (Post 3,7). Želi se naglasiti kontrast između golotinje bez stida u Post 2 te golotinje koja uključuje stid u Post 3. Prikazom ove dramatične situacije pisac želi naglasiti dvije istine: prvo, da zlo nije od Boga; drugo, da zlo ima neke veze s čovjekovom intimom-slobodom. Rascjep između izvornog stanja sreće i harmonije (Post 2) te sadašnjeg stanja odvojenosti od Boga (Post 3) ne leži u Bogu nego u čovjeku.²⁷ U stanju izvorne nevinosti golotinja je izražavala potpuno prihvaćanje tijela u svoj njegovoj ljudskoj istini. Kao izraz osobe tijelo je bilo prvi znak čovjekove prisutnosti u vidljivome svijetu. Na taj je način čovjek mogao sebe razlikovati, potvrditi se kao osoba po tijelu. Po grijehu čovjek gubi prvobitnu sigurnost slike Božje izražene u njegovu tijelu. Žena osjeti stid pred muškarcem i muškarac pred ženom. To je uzajamni stid koji ih je primorao da vlastitu golotinjku prekriju, da skriju vlastita tijela, da muškarčevu pogledu uskrati ono što je vidljivi znak ženskosti, a ženinu pogledu ono što je vidljivi znak muškosti. Događa se raskid čovjekova duhovnog i tjelesnog jedinstva. Njegov izvorni stid sadrži znakove posebna poniženja posredovana po tijelu.

Tijelo nije podložno duhu kao u stanju izvorne nevinosti, u sebi ima stalno žarište otpora duhu i na neki način ugrožava čovjekovo duhovno i tjelesno jedinstvo. Čovjek požude svojim tijelom ne vlada na isti način, jednakom jednostavnošću i prirodnošću kao što je to činio čovjek i izvorne nevinosti. U novom stanju muškarac i žena više nisu sjedinjeni već razdijeljeni ili čak zbog muškosti i ženskosti suprotstavljeni. Muškarac i žena se osjećaju suprotstavljeni na osnovi roda i spola. Ta suprotstavljenost ne uništava niti isključuje bračno jedinstvo ni njegove prokreacijske učinke, nego pridonosi ostvarenju jedinstva u drugom smjeru, koje će biti svojstveno čovjeku požude. Žena i muškarac su sada ugroženi nezasićenošću za sjedinjenjem i zajedništvom. Požuda upravlja želje za osobnim sjedinjenjem na svoj način, prema

²⁷ Usp. *Isto*, str. 330.

zadovoljenju tijela. Ljudsko tijelo je u svojoj muškosti-ženskosti ugrozilo ljubav kao darivanje i ljudsko srce je postalo mjesto borbe između ljubavi i požude.²⁸

3. Ostvarenje spolnosti u bračnoj ljubavi

U Starom zavjetu se može primijetiti s jedne strane vrednovanje ideala braka utemeljenog na knjizi Postanka (Post 1-2) te odmaka od istog ideala koji se događa kao posljedica grijeha (Post 3). Taj odmak kristalizira se u obliku dviju stvarnosti: patrijarhalizma i poligamije. Spolnost biva stavljena u službi stvaralaštva. U Novom zavjetu imamo Isusovo i Pavlovo inzistiranje na idealu Postanka. Inzistiraju na nerastavljivosti, brak ima prednost nad krvnom vezom te se otpustom ne prekida bračni vez.²⁹ *Katekizam Katoličke Crkve* govori da Bog stvarajući muškarca i ženu u ženidbi ih je pozvao na intimno zajedništvo života i ljubavi tako da više nisu dvoje nego jedno tijelo.³⁰ Uzajamnim samodarivanjem, koje je njima vlastito i isključivo, bračni drugovi teže za takvim zajedništvom osoba kojim se međusobno usavršuju da surađuju s Bogom u rađanju i odgajanju novih života. A za one koji su oprani svetim krštenjem brak poprima dostojanstvo sakramentalnog znaka milosti, budući da je slika sjedinjenosti Krista i Crkve.³¹

Narav bračne ljubavi zahtjeva stabilnost bračnog odnosa i njegovu nerazrješivost. Nedostatak tih svojstava dovodi u pitanje odnos isključive i potpune ljubavi koja je svojstvena bračnom vezi.³² Bračna ljubav je prije svega potpuno ljudska ljubav, a to znači istovremeno i osjetilna i duhovna. Ona nije puki nagon naravi ili osjećaja, nego je također u prvom redu čin slobodne volje, koji ide za tim, da se u radostima i bolima svakidašnjeg života ne samo održi nego i da raste, tako da bračni drugovi postanu jedno tijelo i jedna duša i da zajednički postignu ljudsko savršenstvo. Ona je posvemašnja ljubav jer je sasvim osebujan oblik prijateljstva u kojem bračni drugovi nesebično među sobom dijele svaku stvar, bez ikakvih nepravednih izuzetaka ili nastojanja kako bi sami sebi ugodili. Ta se ljubav izražava u bračnom činu. Zato su čini kojima se supruzi međusobno intimno i čisto sjedinjuju časni i dostojni. Nadvisuju

²⁸ Usp. IVAN PAVAO II., *Muško i žensko stvori ih*, sv. I., str. 212.-248.

²⁹ Usp. R. PAVLIĆ, *Nav. dj.*, str. 334.-335.

³⁰ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 91.

³¹ Usp. PAVAO VI., Enciklika, *Humanae vitae*, KS (Dokumenti 18), Zagreb, 1997., br. 24.

³² Usp. PAPINSKO VIJEĆE IUSTITIA ET PAX, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 225.

puku erotičnu privlačnost koja, budući da se uzima egoistički, brzo i bijedno iščezava.³³ Tko istinski ljubi svoga bračnog druga, ne ljubi ga samo radi onoga što od njega može primiti nego i radi njega samog, radujući se što ga može obogatiti darivanjem samog sebe. To je također vjerna i isključiva ljubav do smrti. Vjernost je u skladu s naravi braka i izvor sreće i posvećenja.

Bračna ljubav je plodna ljubav koja se ne iscrpljuje u zajedništvu bračnih drugova, nego je usmjerena prema tome da se nastavlja u trećemu, u djeci, pritom se treba razvijati svijest o odgovornom roditeljstvu. U odnosu na biološke procese odgovorno roditeljstvo znači poznavanje i poštivanje djelovanja tih tokova. U odnosu na urođene nagone i duševne osjećaje znači potrebno gospodovanje koje nad njima moraju vršiti razum i volja. U odnosu na fizičke, gospodarske, psihološke i društvene uvijete, odgovorno roditeljstvo ostvaruju oni koji ili razboritom i velikodušnom odlukom prihvaćaju brojniji porod ili se zbog ozbiljnijih razloga i uz poštivanje moralnog zakona odlučuju da privremeno ili na neodređeno vrijeme ne rode novo dijete. Pritom dopuštena metoda regulacije rađanja je korištenje neplodnih razdoblja.³⁴ Odgovornost za zaštitu i promicanje obitelji kao temeljne naravne ustanove, upravo vodeći računa o njezinim životnim i nužnim aspektima, pripada prije svega cijelom društvu. Potreba da se braku dodijeli institucionalno obilježje, temeljeći ga na javnom činu, društveno i pravno priznatomu, proizlazi iz temeljnih zahtjeva društvene naravi.³⁵

4. Spolne razlike u odgoju i socijalizaciji

Ljudska spolnost je dinamična stvarnost, a važan doprinos ovoj spoznaji pružila je dubinska psihologija. Svi elementi seksualnosti su podložni, od čovjekova rođenja do smrti, zakonu neprestanoga rasta. Razvojni karakter seksualnosti je toliko važan da bitno utječe na cjelokupni razvoj osobe. Razne etape ljudskog života mjere se razvojnim etapama ljudske seksualnosti. Gledano s etnološkog i kulturološkog polazišta, seksualnost je u svim civilizacijama bila regulirana i normirana. Jedan zajednički element svim normiranjima seksualnosti jest u tome što ono nije svedeno na čisto biološki element već je i društveno-kulturnog karaktera.³⁶ Većinu spolnih razlika

³³ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes*, br. 49.

³⁴ Usp. PAVAO VI., Enciklika *Humanae vitae*, br. 16.

³⁵ Usp. PAPINSKO VIJEĆE IUSTITIA ET PAX, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 225-226.

³⁶ Usp. P. ŠOLIĆ, *Kršćanski pogled na seksualnost*, u: ISTI, *Radost ljubavi*, Crkva u svijetu, Split, str. 170.

naučimo kroz odgoj u obitelji, s vršnjacima, putem medija, obrazovanjem i radnim iskustvom. Kulturni kontekst stvara i naglašava osobine koje se pripisuju ženama, odnosno muškarcima. Osoba po spolnosti dobiva one značajke koje ju na biološkoj, psihološkoj i duhovnoj razini čine muškarcem ili ženom, te stoga imaju veliku snagu i značenje za postizanje zrelosti svakog pojedinog čovjeka i njegovo uključivanje u društvo. Seksualnost možemo označiti kao specifični način življenja u svijetu i odnošenje prema njemu kao muške odnosno ženske osobe. Muškarci i žene u svakom životnom trenutku i u svakoj životnoj situaciji primjećuju i shvaćaju sebe, druge i svijet različito, po modalitetu vlastite spolnosti.³⁷

Osobe od najranije dobi uče kakvo je ponašanje primjereno svakom spolu, a kakvo nije. To se raspoznaje već po njihovom odabiru odjeće, izgledu, načinu igre. Dječaci su impresionirani kulturalno-dominantnim normama ponašanja svojih očeva. Očevi manje grle sinove zbog straha da im sinovi ne postanu homoseksualci, ili muškarci koji se ne znaju iskazati u svijetu odraslih muškaraca. Vrlo rano se odvajaju od svojih roditelja, češće kontaktiraju s odraslim muškarcima, a također se ravnaju i po svojim vršnjacima kako bi potvrdili svoju muškost. Djevojčice proživljavaju unutarnji konflikt između vezanosti uz majku i razvoja vlastite samostalnosti, stoga se individualizacija djevojčica sporije odvija nego kod dječaka. Ako su roditelji više željeli kćer ili obratno, djetetu je teže razviti svoj spolni identitet. Tijekom puberteta spolnim se razlikama daje veće značenje. Kako se u djevojčica razvijaju tjelesne karakteristike i javlja mjesečnica, one se više ne smiju ponašati isto kao dječaci. Roditelji tada počinju savjetovati kćeri i više ih upozoravati na opasnosti negoli na užitke spolnosti. U vrijeme spolnog sazrijevanja djevojčice su više usmjerene na odnos s partnerom, a dječaci više na vlastitu sliku dobrog ljubavnika.

U vrijeme osnivanja vlastite obitelji, mišljenja mladih supružnika o podjeli poslova i skrbi za obitelji u maloj mjeri se razlikuje od onoga što su naučili u djetinjstvu. U prosjeku mladići češće odabiru tradicijski model obitelji, dok se djevojke češće odlučuju za model moderne obitelji. Različita mišljenja o spolnim uloga i različita očekivanja mogu kasnije dovesti do konflikta između partnera.³⁸ Uočavamo da samo sazrijevanje osobe, najuže povezano sa seksualnošću događa se posredstvom socijalizacije. Nema pravog osobnog rasta i sazrijevanja niti prave komunikacije i seksualnog dijaloga ako se oni ne ostvaruju u širem društvenom kontekstu. Čovjekova

³⁷ Usp. *Isto*, str. 172.-173.

³⁸ Usp. A. LAUN, *Nav. dj.*, 2014., str. 28.-31.

društvenost ga nagoni da ulazi u odnos s bezbroj drugih osoba i to na razne načine. Drugim riječima, seksualnost je bitno društveno obilježena.³⁹

II. SUVREMENA RODNA (GENDER) IDEOLOGIJA

Biološka kategorija spola ispreplela se s dominantno kulturnom kategorijom roda. Anatomija muškarca često odgovara nečemu što često nazivamo muškošću, ponašanjima i uvjerenjima po kojima se muškost razlikuje od svoje suprotnosti, ženstvenosti. Iako se muškost i ženstvenost mogu opisivati uz pomoć bioloških obilježja, rodna obilježja su ta koja se izražavaju u nastupu muškarca i žene u društvu. Uglavnom su to naučene i pripisane osobine koje se očituju u govoru i obrascima ponašanja, načinima odijevanja i drugim označiteljima koji su konvencionalni, koji se tijekom vremena mijenjaju i koji se razlikuju među kulturama. Iako je naš biološki spol određen rođenjem, on se kulturno izražava kroz rod i uglavnom je proizvod socijalizacije.⁴⁰

1. Povijest pojma roda

Pojmovno razlikovanje između seks i gender u medicinsko–psihijatrijsku raspravu o interseksualnosti u SAD-u uveo je John Money. On je 1995. na uzorku šezdeset interseksualaca koji su imali iste spolne inačice ali su po rođenju bili pripisani ženama odnosno muškarcima došao do zaključka da za uspješno poistovjećivanje interseksualca s jednim od spolova veći utjecaj ima jednom provedeno psiho-socijalno pripisivanje tom spolu nego prevladavajuća tjelesna spolna obilježja.⁴¹ Money je postavio tezu da odgojni spol ima prevagu nad tjelesnim spolnim obilježjima te je na temelju toga razvio koncept rodne uloge. Rodna uloga i izgled kao muškarca i žene ishod su socijalizacije i nisu automatski tjelesno određeni. Prema Moneyu, sasvim je logično pretpostaviti da su svi ljudi rodno neutralni pri rođenju. Drugim riječima, zastupao je tezu da spol kao biološka odrednica, ne igra značajnu ulogu u određivanju roda koji se dodjeljuje pri rođenju, a zatim učvršćuje socijalizacijom i životnim

³⁹ Usp. P. ŠOLIĆ, *Nav. dj.*, str. 178.

⁴⁰ Usp. B. MACNAIR, *Striptiz kultura*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2004., str. 3.-4.

⁴¹ Usp. J. R. ANIĆ, *Kako razumjeti rod? Povijest rasprave i različita razumijevanja u Crkvi*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2001., str. 26.-28.

iskustvom. Da bi razdvojio biološki spol i psihosocijalni osjećaj spola, Money je iz jezičnih znanosti posudio pojam rod. Razlikovanje biološkog od društvenog spola imalo je za svrhu ohrabrivanje liječnika da se upuste u kirurške korektivne zahvate nad interseksualnom dojenčadi. Većinu se dojenčadi uglavnom feminiziralo.⁴²

Njihova namjera je bila dokazati kako biološki spol ne mora igrati značajnu ulogu u određivanju roda, odnosno da je moguće konstruirati rod koji bi bio drugačiji od biološkog spola.⁴³ Međutim, ono što nam ostaje nejasno jest činjenica da nisu poznati podaci o sudbini tih istih interseksualnih dojenčadi. Jednoajčani blizanci koji su bili podvrgnuti kirurškoj promjeni spola i odgajani kao djevojčice, u dobi od 14 godina su odlučili biti dječaci. No osjećaj stida ih nije napustio i izvršili su u tridesetim godinama samoubojstvo. Tragičan kraj eksperimentiranja nije spriječio da se taj pokus koristi kao znanstveni dokaz za bezopasnu promjenu spola već su i dalje nastojali dokazati kako razlika između muškarca i žene nije nešto što je ukorijenjeno u njihovu narav nego su te razlike posljedice utjecaja kulture i društva. Taj je skandal obznanio Volker Zastrow 2006.g.⁴⁴ Rodnu teoriju koju je započeo John Money dalje su nastavili razvijati feministkinja Simone de Beauvoir, Judith Butler, filozof Michael Foucault i druge postmodernističke filozofske struje.

a. Foucault

Michel Foucault je francuski filozof, povjesničar, sociolog, psiholog i literarni kritičar. Problematika rodne teorije i ženske povijesti usko je povezana s Foucaultovom teorijom moći, što je osobito vidljivo u radovima Joan Walach Scott i Judith Butler. Foucault je pisao o povijesti kao povijesti granica, granica s pomoću kojih dominantna kultura suzbija sve što leži izvan nje. Glavna metoda kojom se analiziraju te granice je genealogija moći. Upravo je zbog toga Foucault nezaobilazan u istraživanju raznih identiteta, pa tako i spolnih i rodnih identiteta, jer su svi identiteti vezani uz pojam granice, granice koja osigurava razlikovanje jednih identiteta od drugih. Teorija moći pomaže shvatiti kako su se u povijesti proizvele i reproducirale spolne granice. Zamah prosvjetiteljske modernizacije od kraja 18.st., prema Foucaultu, ima dvostruko kretanje:

⁴² Usp. *Isto*, str. 38-39

⁴³ Usp. M. VOLAREVIĆ, *Ideološki predznaci programa spolnog odgoja*, u: Riječki teološki časopis, 44 (2014.) 2, str. 342.

⁴⁴ Usp. G. KUBY, *Svjetska seksualna revolucija*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2013., str. 61. Vidi također: I. POLJAKOVIĆ – G. DODIG, *(Ne) znanstvenost rodne teorije*, u: Crkva u svijetu, 1 (2015), str. 33.-56.

oslobađanje i porobljavanje. Upravo je drugi fenom zaokupio feminističke povjesničarke koje su ga koristile za istraživanje povlačenja spolnih granica.

Sljedeći ključni pojam njegove teorije je arheologija znanja. Povezuje istinu i moć tako da istinu smatra glavnim sredstvom vladavine, jer svaka formacija moći stvara svoj režim istine. Prenoseći arheologiju znanja na raspravu o spolu zaključujemo da znanstveni diskursi koji objašnjavaju tko su muškarci a tko žene i koji nam sugeriraju istinu o muškosti i ženskosti zapravo su instrument disciplinskog nadzora nad muškarcima i ženama jer najčešće podupiru vladajuću spolnu politiku. Vladajuća spolna politika nas disciplinira tako što nepoželjno prihvaćamo spolne identitete koje je ona konstruirala. Odnos između moći i seksualnosti nije samo ontološki, nego moć uvijek djeluje i jedino radi toga da ukroti ili oslobodi spol koji je bitno cjelovit, samodostatan i drugotan u odnosu na moć. Suprotstavljajući se konstrukciji spola kao jednoznačnoj i uzročnoj, Foucault uvodi obratan diskurs u kojem se spol uzima kao učinak, a ne kao uzrok. Umjesto spola kao izvornog i kontinuiranog uzroka i znaka tjelesnih uroda, predlaže seksualnost kao otvoren i složen povijesni sustav diskursa i moći.⁴⁵ Donosi problematiku tijela koju preuzimaju feminističke povjesničarke i teoretičarke. Žene u odnosu na muškarce imaju specifična tjelesna iskustva, stoga ne postoje tijela kao takva, već uvijek konkretna, živa tijela koja prožimaju različita iskustva. Tijela uvijek treba stavljati u kontekst njihovih spolnih, rodnih, socijalnih, etničkih, rasnih, vjerskih, generacijskih uvjeta.⁴⁶

b. Simone de Beauvoir

Simone de Beauvoir je francuska književnica i filozofkinja koja je postavila temelje feminističkim teorijama o spolnosti. U knjizi, koja je postigla veliki odjek u javnosti, „*Drugi spol*“ navodi kako nitko nije rođen kao žena već se ženom postaje. Žena postaje ženom pod pritiskom kulturnoga okruženja, a taj pritisak sigurno ne dolazi od spola. Za sve nepravde i diskriminacije žena kriva je ta binarna kategorija muško/žensko koja je toliko duboko usađena u društvo. U prošlosti žene su bile podložne muškarcima, no sada je došlo vrijeme za kidanje okova patrijarhalnosti i za bijeg od majčinstva prema ostvarenju u zvanju i prepuštanju slobodnom seksu. Za

⁴⁵ Usp. J. BUTLER, *Nav. dj.*, str. 100.

⁴⁶ Usp. D. ŽUPAN, *Foucaultova teorija moći i kritika pojma rod*, u: *Časopis za suvremenu povijest*, 41 (2009.) I, str. 7.-23.

Simone, trudnoća je sakaćenje, fetus je parazit, nešto što sprječava ženu da se ostvari i da ima prava kao muškarac. Hvalila se činjenicom da je imala dva pobačaja, a jedan dio svoga pariškoga salona je uredila za prostoriju za pobačaje, i to u vrijeme kad je ubijanje nerođene djece bilo zabranjeno. Jedan od ciljeva za kojim je težila je bilo nekažnjavanje za ubijanje djeteta u majčinoj utrobi. U njezinoj filozofiji uočavamo glavne crte radikalnog feminizma: odbacivanje moralnih normi na području seksualnosti, odbacivanje braka, majčinstva i obitelji, pretvaranje pobačaja u ljudsko pravo žene, zaposlenu ženu kao ideal i borbu protiv nadmoći muškarca.⁴⁷

c. Judith Butler

Judith Butler, jedna od najistaknutijih feminističkih autora devedesetih, svojim djelom „Nevolje s rodom“ doprinijela je razvoju i zamahu rodne teorije u znanstvenim krugovima. Autori misli kojima se služi u knjizi i koje su utjecali na njezinu teoriju su: Simone de Beauvoir, Julia Kristeva, Luce Irigaray, Michel Foucault, Monique Wittig.⁴⁸ Butler je tvrdila da se dekonstrukcijom binarnoga muškoga-ženskoga roda i razobličavanjem tradicionalnog razmišljanja o rodu može postići nova jednakost u okviru koje ljudi neće biti ograničeni svojim ulogama. Pravila koja određuju spoznatljiv identitet, koja se djelomice strukturiraju duž matrica rodne hijerarhije i prisilne heteroseksualnosti, djeluju kroz ponavljanje.⁴⁹ Nalog da se bude danim rodom koristi diskurzivne putove, poput: biti dobra majka, biti heteroseksualno poželjan objekt, biti marljiv radnik, i nužno vodi u neuspjeh. Butler osporava teoriju prema kojoj spol stoji kao realno i faktičko, kao materijalni ili fizički temelj na koji rod djeluje kao čin kulturalnog upisivanja.

Kulturna matrica preko koje je rodni identitet postao spoznatljiv zahtjeva da određene vrste identiteta ne mogu postojati -to jest, one u kojima rod ne proistječe iz spola i one u kojima i one u kojima praksa žudnje ne proistječu ni iz spola ni iz roda.⁵⁰ Pravi cilj jest uništiti spolni identitet jer se osoba tek tada oslobađa diktature prirode, ostvaruje punu slobodu izbora i samopronalaženje koje u svako doba može biti promjenjivo. Rod je zapravo postignuće, konstrukcija, a ne biološki čimbenik. Stoga

⁴⁷ Usp J. BUTLER, *Nav. dj.*, str. 61.-63.

⁴⁸ Usp. *Isto*, str. 17.

⁴⁹ Usp. *Isto*, str. 146.

⁵⁰ Usp. *Isto*, str. 31.

spol je fluidan, fleksibilan, ne postoji ni muško ni žensko biće već ponašanje koje se u svako doba može promijeniti. Pokušava osmisliti mogućnost rušenja naturaliziranih shvaćanja roda koja podupiru mušku hegemoniju i heteroseksističku moć. Pojedini autori pravdaju stajalište Judith Butler tvrdeći da ona kao polazište uzima složeno prožimanje spola i roda, pri čemu kategorija spola postoji i može biti shvaćena upravo jedino putem društvenog posredovanja.⁵¹ No nije li time spol sveden na sekundarnu datost, u službi roda koji je superioran u navedenom sveopćem prožimanju. Za autoricu Butler postoji sveprožimajući identitet, ali taj identitet nije određen činjenicom da je netko muškarac ili žena, nego spolnom orijentacijom. Potrebno je dekonstruirati način na koji društvo gleda na rodne uloge i tako dovesti do promjena u političkoj kulturi i poboljšati položaj žene u društvu. Zbog tumačenja roda kao fluidne kategorije koja je u neprestanom činjenju koje pruža otvoren put višestrukoj lepezi rodnih identiteta, Judith Butler se smatra jednom od vodećih queer teoretičara.⁵²

2. Rodna teorija i spolna orijentacija

Rodna teorija i spolna orijentacija su usko povezane. Ako rod nije ovisan o spolu i ako je društvena konstrukcija, onda iz toga slijedi da je svaka seksualna orijentacija jednaka heteroseksualnoj orijentaciji. Identitet neke osobe određuje njezina slobodno izabrana spolna orijentacija i zato je on fleksibilan, promjenjiv i mnogostruk. U okviru lezbijskih/gay i queer studija⁵³ s jedne strane se osporava valjanost rodnog koncepta za tumačenje i razumijevanje homoseksualnosti i predmetom tih studija smatra se spol i spolnost, dok se rod smatra predmetom feminističkih i rodnih studija. S druge se strane priznaju lezbijski rodovi butch i femme⁵⁴ i smatra se problematičnim dijeljenje spola, roda i spolnosti i pripisivanje spola i spolnosti lezbijskim studijama, a roda ženskim i rodnim studijama. Primjenjivost rodnog koncepta u lezbijskom konceptu osporava Monique Witig, značajna osoba radikalnog lezbijskog i feminističkog pokreta ranih

⁵¹ Usp. G. MARSCHÜTZ, *Dokidanje biološkog spola? Teološke napomene o raspravi o rodu na katoličkom području*, u: Riječki teološki časopis, 22 (2014.) II, str. 369.

⁵² Usp. M. VOLAREVIĆ, *Nav. dj.*, str. 343.

⁵³ Termin se upotrebljava da jednom riječju opiše homoseksualnu, biseksualnu, transrodnu i interseksualnu zajednicu kao i heteroseksualne osobe koje sebe vide ili žive svoj život izvan heteroseksualnih patrijarhalnih normi. Cilj im je stvaranje društva u kojem je moguće samodefiniranje vlastite spolnosti.

⁵⁴ Butch i femme su termini korišteni da opišu individualne rodne identitete kod lezbijki, homoseksualca, biseksualca, transroda i oblikovali kulturu opisujući ili priznavajući muški i ženski identitet povezujući ga s ponašanjem, stilom života, samopercepcijom

sedamdesetih godina u Francuskoj. Wittig je mišljenja da nema razlike između spola i roda jer je i sama kategorija roda spolno obilježena, nabijena političkim sadržajem, oprirodnjena, ali ne prirodna. Rod je ugrađen u spol, a spol je od početka rod. Smatra da žena postoji samo u heteroseksualnom odnosu s muškarcem. Biti lezbijkom ili homoseksualcem znači biti izvan kategorije spola.

Političkom zadaćom lezbijske ili gay kulture smatra se rušenje sustava binarnog spola, rušenje i same gramatike koja uvodi rod i spol. Da je rod svojstven heteroseksualnosti mišljena je i Catherine MacKinnon i Gayle Rubin. Za razliku od njih, lezbijski rodovi butch i femme aktualizirali su pitanja priznanja rodne razlike u istospolnom sustavu koja bi se razlikovala od one u heteroseksualnom sustavu. Istraživanja provedena među butch/femme lezbijkama ukazuju da se odnos u tom partnerstvu razlikuje od heteroseksualne matrice i da je butch/femme seksualnost utemeljena u priznanju razlike između spola i roda. Razvijaju svoj identitet (butch) oslobođen od binarne konstrukcije roda i naglašavaju nezavisnost roda i spola. Budući da butch/femme lezbijke mijenjaju predodžbe žene i nadilaze tradicionalno poimanje roda, o njima se raspravlja i pod pojmom transgender⁵⁵. Homoseksualnost obuhvaća interseksualnost, transeksualnost i feminizam. U homoseksualnom kontekstu rod se uglavnom smatra heteroseksualnim konceptom neprimjerenim za izricanje homoseksualnih identiteta. Politička zadaća lezbijske/gay kulture bilo bi rušenje prisilne heteroseksualnosti, ali se u konačnici više uklapaju u koncept transroda jer proširuju identiteta žene, lezbijskog identiteta, stvaraju rodne performanse koje nadilaze tradicionalno poimanje roda. Izazovi današnje kulture nisu vezani samo uz homoseksualnu, već i uz transeksualnu i interseksualnu zajednicu i dolaze pod riječju spol, rod i transrod.⁵⁶

3. Utjecaj rodne ideologije u suvremenom društvu

Engleski antropolog J. D. Unwin je napisao djelo „Sex and Culture“ koje je objavio Oxford University Press iz Londona 1934.g. Unwin je htio znati je li istinita teza Sigmunda Freuda da kultura nastaje sublimacijom spolnog nagona, tj. odricanjem od zadovoljenja nagona. Radi toga je istražio osamdeset takozvanih neciviliziranih

⁵⁵ Transrod- neovisan je o spolnoj orijentaciji, može se identificirati kao homoseksualci, heteroseksualci i biseksualci.

⁵⁶ Usp. J. R. ANIĆ, *Nav. dj.*, str. 54.-60.

društava i visoke kulture Babilona, Sumerana, Atenjana, Rimljana i Anglosaksonaca. Rezultat istraživanja je spoznaja da što je veće ograničenje spolnosti, to je veća društvena razina, što je manje ograničen spolni nagon, to je niža kulturalna razina. Za ovo pravilo ne postoje iznimke. Gdje se dopušta neograničena predbračna spolna sloboda, tu nema ni štovanja Boga ni štovanja predaka, nego isključivo štovanje prirode i štovanje životinja. Unwin stoga govori o zoističkim društvima. Grčki zoon u prijevodu znači životinja. Civilizirane kulture se odlikuju time da se pored predbračne čistoće čvrsto drže i potpune monogamije. Proces promijene traje od jednog stupnja do drugoga tri naraštaja. Unwin tvrdi da ograničenje spolnog nagona se mora smatrati uzrokom kulturalnog napretka.⁵⁷ Spolnost je u službi odnosa i zajedništva među osobama. Čovjek nije samo osobno-individualno biće, već je i društveno biće. Preko spolnosti se najbolje očituje razlika između muškarca i žene koja vodi prema upotpunjavanju i ostvarenju osobe u ljubavi. Stoga, odobravanje stava, od strane društva, da čovjek sam bira svoj spolni identitet i spolnu orijentaciju neovisno o biološkoj kategoriji spola pod krinkom liberalnosti ugrožava temelje na kojima je postavljena ljudska kultura. Ugrožava čovjekovu društvenost i omogućava egoistički način življenja gdje se spolnost shvaća kao privatna stvarnost. Unwinova istraživanja dovela su stoga u pitanje nastojanja rodne ideologije da društvena praksa bude glavna mjera za tumačenje prirodnog, jer ako se u tome uspije, onda prirodno ne samo da se podređuje društvenom, već biva apsorbirano od društvenog. Tada društvo ili određena politika postavlja norme za ono što bi trebalo biti prirodno ili ne, a ne sama priroda.⁵⁸

Gender mainstreaming je pod pritiskom Europske unije i Ujedinjenih naroda postao glavno načelo i ključna zadaća politike koja vrši utjecaj na suvremeno društvo.⁵⁹ Indirektno i polako se stvara novi svjetonazor gdje je svako spolno usmjerenje-heteroseksualno, homoseksualno, lezbijsko, biseksualno i transseksualno, jednakovrijedno i da ga kao takva društvo mora prihvaćati. Cilj je prevladavanje prisilne heteroseksualnosti i stvaranje novog čovjeka koji je slobodan izabrati svoj spolni identitet i ostvariti ga neovisno o svom biološkom spolu. Godine 2005., uočavajući znakove vremena, kardinal Ratzinger je rekao da se stvara diktatura relativizma.⁶⁰ Relativizam je svjetonazor prema kojem je svaka spoznaja samo relativno ispravna, a nikada nije istina u apsolutnom smislu.

⁵⁷ Usp., G. KUBY, *Nova ideologija seksualnosti*, Verbum, Split, 2010., str. 186-187

⁵⁸ Usp. M. VOLAREVIĆ, *Nav. dj.*, str. 344.

⁵⁹ Usp. G. KUBY, *Nova ideologija seksualnosti*, Verbum, Split, 2010., str. 7.

⁶⁰ Usp. *Isto*, str. 12.

Vrijeme je pokazalo da je relativizam o kojem je govorio Joseph Ratzinger usmjeren na brak kao zajednicu muškarca i žene. Manipuliranjem, pogrešnim interpretacijama i tumačenjima pojma roda želi se na pravnoj i religioznoj razini izjednačiti brak kao heteroseksualnu zajednicu sa istospolnom. To uključuje i pitanje posvajanja i odgoja djece. Pritom zaštitni pojmovi na koje se vječito pozivaju su sloboda, tolerancija, antidiskriminacija, demokracija. Pojam slobode, kao i pojam roda, je ogoljen od svog izvornog značenja i svodi se na parolu: „Ja smijem činiti ili ne činiti što hoću“. Čovjek koji nije naučio vladati svojim spolnim nagonom postaje rob toga nagona, želi zadovoljiti svoje nagonске potrebe ne vodeći računa je li pritom povrijedio slobodu druge osobe. Zatim tolerancija, zahtijevati priznavanje vlastitog identiteta a pokušavati uništiti tuđi identitet koji ne odgovara nije tolerancija, no ako ju gledamo u relativnom smislu u suvremenom društvu može proći pod tim pojmom. To se ne bi trebalo događati u režimu poput demokracije jer ona bi trebala zaštititi društvo od samovolje i tlačenja od strane egoističnih težnji pojedinaca ili manjina.

Odvija se već desetljećima seksualna revolucija koja želi razoriti etički temelj društva. Zakoni se ciljano mijenjaju u korist homoseksualaca, lezbijski, transroda, intersseksualaca. No i dalje se pojavljuju autori koji autoricu Gabriele Kuby i druge njoj slične autore, koji iznose ovakve događaju i argumentiraju ih, nazivaju katoličkim fundamentalistima. Autorica Jadranka Rebić Anić je napisala knjigu „Kako razumjeti rod? Povijest rasprave i različita razumijevanja u Crkvi“ protiv autorice Gabriele Kuby jer smatra da je neopravdano pojmu rod pridodala negativne konotacije. Smatra da pojam rod za Katoličku Crkvu može biti mjesto susreta sa suvremenim čovjekom i njegovom složenom slikom o sebi te da taj susret u teološkim raspravama na svjetskoj i europskoj razini već ozbiljuje.⁶¹ To autorica Kuby ne niječe, već iznosi promjene u svijetu koje su očite i koje svoj temelj, što se tiče područja spolnosti, imaju u pojmovima roda i spola. Iznošenjem definicija roda i spola ne može se prikriti uzrok današnjeg nametnutog sustava vrijednosti, jer se te iste definicije mogu pogrešno tumačiti i interpretirati, prema današnjem shvaćanju slobode-kako kome odgovara. Autorica Anić argumentira da izazovi homoseksualne kulture ne dolaze pod riječju rod, već pod riječju spol, spolnost i transrod.⁶² No pogreška je već u odvajanju spola od roda, nije li tako ogoljen pojam rod koji se nužno nadovezuje na spol. Obitelj danas je izložena različitim zahtjevima koje ugrožavaju njezin status.

⁶¹ Usp. J. R. ANIĆ, *Nav. dj.*, str. 14.

⁶² Usp. *Isto*, str. 59.

a. Obitelj u suvremenom društvu

Proteklih desetljeća uočene su brojne promjene u funkcioniranju partnerskih odnosa, braka i obitelji u društvu. Više ne postoji jasan model braka po kojem bi se bračni drugovi mogli orijentirati, nego postoji mnoštvo različitih izbora. Uz tradicionalne načine funkcioniranja koji su podrazumijevali heteroseksualni odnos i pripadajuće roditeljstvo, sve je veći broj izvanbračnih zajednica, istospolnih parova koji u sve više država stječu pravo na sklapanje braka i roditeljstvo. Zahtjeva se homoseksualni brak na temelju jednakosti. Ističe se da i oni, kao i heteroseksualci, imaju pravo na brak. 1999.g. Papinsko vijeće za obitelj u dokumentu „Obitelj i ljudska prava“ osuđuje promicanje, pod utjecajem međunarodnih javnih organizacija, nekih novih modela obitelji koji uključuju jednog roditelja ili čak homoseksualne zajednice.⁶³ Godinu dana kasnije u dokumentu „Brak, obitelj i de facto bračne zajednice“ ocjenjuje se da rodna ideologija ruši temelje obitelji i međuljudskih odnosa.⁶⁴ U svjetskim medijima odvija se promidžba pojma „homoroditeljstvo“. Ovom pojmu prethodi razlikovanje između roditeljnosti i roditeljstva, pri čemu onaj prvi izraz označava obavljanje uloga, ovaj drugi ostaje povezan s rađanjem. Argumenti za posvajanje koje iznose homoseksualci su različita reda, najčešći su sociodemografski, argument biseksualnosti i argument pluriroditeljstva. Sociodemografski argument koristi američke znanstvene studije koje pokazuju kako nema razlike, glede dobrobiti i mentalnog zdravlja u djece, između one koje su odgajana od homoseksualnih odraslih i onih odgajanih od heteroseksualnih odraslih.

Drugi često iznošen argument je da su granice muškoga i ženskoga nepostojane. Poseže se za freudovskim pojmom psihičke biseksualnosti, po kojoj svako ljudsko biće ima, biološki i psihički, seksualne dispozicije istodobno muške i ženske. Svrha je argumentacije uvjeriti kako će dijete odgojeno nekim parom, bez obzira na seksualnu pripadnost i seksualnu orijentaciju njegovih roditelja, imati uvijek mogućnost obraćati

⁶³ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Obitelj i ljudska prava*: navedeno prema: J. R. ANIĆ, *Nav. dj.*, str. 93.

⁶⁴ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Brak, obitelj i de facto bračne zajednice*: navedeno prema: J. R. ANIĆ, *Nav. dj.*, str. 91.

se k jednom muškom i k jednom ženskom polu. Argument pluriroditeljstva priznaje nužnost afirmacije djetetova dvostruka podrijetla. Važno je da dijete zna da je poteklo od muškarca i žene, svojih rađatelja. Poželjno je da ih ono pozna i da bude s njima povezano. Ali će se odjeljivati ta zauzetost od one za definiciju odgojiteljskog ili posvojiteljskog braka.⁶⁵

Borbom za građanska prava koja su pridržana heteroseksualnim zajednicama osobe istospolne orijentacije instrumentaliziraju djecu. Često se može čuti kako imaju pravo na djecu. Ukoliko im se to pravo ne udijeli, pozivaju se na diskriminaciju. Iznad svake manjine i polaganja prava na nešto, treba biti dobro djeteta. Dijete je subjekt a ne objekt ljudskih prava.

b. Utjecaj LGBT lobija na međunarodne institucije u kreiranju zakonskih rješenja

Ujedinjeni narodi i Sveta Stolica proglasili su 1994. godinom obitelji. Iste godine se od strane UN-a počela neprimjetno nametati nova etika. Održana je međunarodna konferencija o pučanstvu i razvoju od 5.-13. rujna 1994. u Kairu. Teme o kojima se raspravlja ujedno su teme koje se tiču Crkve: natalitet i mortalitet, strukture obitelji, urbano i ruralno stanovništvo, interne i internacionalne migracije, odgoj i zdravlje raznih životnih doba, itd. Konferencija je vođena u korist individua i njegovih prava da donosi odluku a na obitelj kao temeljnu stanicu društva nisu se htjeli osvrtni, kao što to čini Opća deklaracija o ljudskim pravima. Nametnuti rezultati konferencije izazvali su apologetski stav Crkve. Pod izrazom „reproduktivno zdravlje“ omogućen je pristup sigurnom pobačaju, dobrovoljnoj sterilizaciji, in vitro oplodnji, spolnom odgoju koji zagovara nemoralno ponašanje.⁶⁶ Vidimo namjeru UN da se ciljevi seksualne revolucije pretoče u svjetske zakone. 1995. održana je u Pekingu IV. svjetska konferencija o ženama u organizaciji UN. Ciljevi vezani uz rodnu ideologiju su bili: supstancijalna jednakost muškarca i žene, dekonstrukcija spolnog identiteta muškarca i žene i dekonstrukcija prisilne normativne heteroseksualnosti.⁶⁷ Nakon Pekinga u međunarodnim dokumentima se koristi pojam „gender equality“ umjesto dotadašnjeg

⁶⁵ Usp. X. LACROIX, *Konfuzija rodova*, Svijetla točka, Zagreb, 2014., str. 5.-30.

⁶⁶ Usp., S. KUŠAN, *Motivi i dometi međunarodne godine obitelji*, u: *Obnovljeni život*, 49 (1994.) VI, str. 557.-558.

⁶⁷ Usp., T. G. ARAS, *Jednakost, razvoj i mir IV. svjetska konferencija o ženama*, u: *Društvena istraživanja*, 4 (1995.) IV, str. 723.-730.

„equality of man and woman“. To znači da se više ne govori o jednakosti muškarca i žene nego o rodnoj jednakosti što otvara prostor i za druge rodove i spolove.⁶⁸

Promiču se ideje raznih feministkinja, poput ideje, koja je svojstvena Judith Butler, da treba prekinuti s podređenosti žena, njezinom stavljanju na raspolaganje potrebama djece, supruga, kućanstva. S katoličkog gledišta neizbježna je zabrinutost za to da se pojmom roda ne samo ne postavlja važna analitička kategorija za zamjećivanje i promjenu društveno-kulturnih spolnih odnosa nego da se time dualni oblik razlikovanja spolova preobražava u pluralni oblik spolova pa bi stoga politika promicanja rodne ravnopravnosti mogla poslužiti kao strategija za izjednačavanje različitih spolova.⁶⁹ UN je osnovao tijela za nadzor ljudskih prava: odbor za ljudska prava, konvencija o uklanjanju diskriminacija žena, konvencija o pravu djeteta, međunarodna konvencija o građanskim i političkim pravima. Učvrstila se mreža aktivista koji si međusobno ispomažu i šalju tajna izvješća odborima ukoliko države ne provode preporuke propisane od odbora.⁷⁰

2007.g. u mjestu Jogjakarta u Indoneziji jedna skupina uglednih stručnjaka za ljudska prava je oblikovala načela koja su predstavili u zgradi Ujedinjenih naroda u Ženevi. Načela sadrže detaljne upute za promicanje rodne ideologije na svjetskoj razini: slobodan izbor spola, spolne orijentacije i spolnog identiteta. Prema dokumentu spolna orijentacija označava čovjekovu sposobnost da osjeća intenzivnu emocionalnu i seksualnu privlačnost prema osobama istog ili drugog spola ili prema osobama više od jednog spola te da ima povjerenje s njima imati spolne odnose. Pod spolnim identitetom podrazumijeva se duboki nutarnji i osobni osjećaj pripadnosti jednom spolu, bez obzira na to je li taj osjećaj podudaran sa spolom dotične osobe na dan njezina rođenja ili nije. To uključuje shvaćanje vlastitog tijela, kao i druge izražajne oblike spola, primjerice, poput odjeće, jezika i načina ponašanja. Definicija spolne orijentacije i spolnog identiteta pokazuju da autori Načela oslobađaju spolnost od njezinih dviju bitnih odrednica: obvezujuće veze muža i žene u braku i od rađanja.⁷¹ Možemo zaključiti da, ako se vodimo ideologijom autora Načela, ne postoje dva spola, već onoliko koliko ima spolnih orijentacija, ukoliko je čovjekov identitet određen spolnom orijentacijom a ne biološkim spolom. Smatraju da pravo na osnivanje obitelji ima svaka osoba, stoga se homoseksualcima ne smije uskratiti pravo na posvajanje djece. Također zahtijevaju

⁶⁸ Usp. M. VOLAREVIĆ, *Nav. dj.*, str. 345.

⁶⁹ Usp. G. MARSCHÜTZ, *Nav. dj.*, str. 361.

⁷⁰ Usp., G. KUBY, *Svjetska seksualna revolucija*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2013., str. 110.

⁷¹ Usp. *Isto*, str. 113-117

pravo na slobodu mišljenja, slobodu izražavanja i mirnog okupljanja i udruživanja LGBTI osoba.⁷² Načela su postigla velike razmjere što se tiče primjene u svjetskoj politici i promicanju programa LGBTI, jer nastupaju s autoritetom Ujedinjenih naroda.

c. Europska unija zastupa rodnu ideologiju

Europska unija zastupa rodnu ideologiju Ujedinjenih naroda. 1950.g. vijeće Europe je donijelo Europsku konvenciju o ljudskim pravima, skraćeno EKMR, koju mora potpisati svaka država koja pristupa vijeću Europe. Konvenciji je pristupila Europska Unija kao poseban član. Godine 2000. Europska unija je donijela novi dokument o ljudskim pravima: Povelju o temeljnim pravima Europske unije. U njoj je ugrađena neupadljiva ali bitna promjena u obiteljskom pravu: „Pravo na stupanje u brak i pravo na ostvarivanje obitelji ostvaruje se prema zakonima pojedinih država koje reguliraju provedbu tih zakona.“⁷³

To da su reguliranje braka i obitelji pridržani državama članicama piše i u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima iz 1950.⁷⁴ No novost je o muškarcima i ženama. Brak i obitelj postali su institucija iz koje je isključen odnos muškarac-žena. Time su otvorena vrata zakonskoj provedbi homoseksualnog braka. Prema rezoluciji, Europska unija je ovlaštena da poduzme mjere čiji će cilj biti suzbijanje diskriminacije, među ostalim i na temelju spolnog usmjerenja, te promicanje načela jednakosti. Homofobiju kao strah od homoseksualnosti i averziju spram nje, spram homoseksualnih, lezbijskih, biseksualnih i transseksualnih ljudi, na temelju predrasude, treba smatrati sličnom rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu itd. Europska unija želi iskorijeniti homofobiju među građanima, da bi se u odgovarajućem pravnom okviru promicala kultura slobode, tolerancije i jednakosti.

Poziva države članice i komisije da pojačaju borbu protiv homofobije ili odgojnim mjerama, kao što su informacijske kampanje protiv homofobije u školama, na sveučilištima i u medijima, ili pravnim i upravnim propisima, odnosno zakonodavnim sredstvima. Protiv govora mržnje obilježenih homofobijom ili poticanja na diskriminaciju da se osigura učinkovito pravosudno postupanje i da se poštuje sloboda

⁷² Usp. *Isto*, str. 120.-122.

⁷³ Usp. EUROPSKA UNIJA, *Povelja o temeljnim ljudskim pravima* (2000.), navedeno prema: G. KUBY, *Svjetska seksualna revolucija*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2013., str. 144.-145.

⁷⁴ Usp. VIJEĆE EUROPE, *Europska konvencija o ljudskim pravima* (1950), navedeno prema: G. KUBY, *Svjetska seksualna revolucija*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2013., str. 143.-144.

demonstriranja. Poziva Komisiju da osigura zabranu diskriminiranja na osnovi spolnog usmjerenja na svim područjima, i to upotpunjavanjem paketa protiv diskriminacije. Poziva članice da udijele sredstva LGBT udrugama i da prijave Europskom parlamentu svaki propust neke države članice. Poziva države članice da poduzmu sve daljnje mjere koje budu smatrale primjerenima za borbu protiv homofobije i diskriminacije na osnovi spolnog usmjerenja s ciljem ostvarivanja temeljnoga načela jednakosti u njihovim društvenim i pravnim uređenjima.⁷⁵

d. Slučaj Hrvatske

Zaštita temeljnih ljudskih prava i promicanje ravnopravnosti pojedinaca bez obzira na spol, rasu i etničku pripadnost jedno je od temeljnih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. Hrvatska je 2003.g. otišla korak dalje u zaštiti od diskriminacije po navedenim osnovama kad su usvojeni prvi Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 116/03), Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03) i Zakon o istospolnim zajednicama (NN 116/03). 2009.g. je donesen Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/8). Radi se o organskom zakonu koji je po snazi iznad običnih zakona, ali ispod Ustava. Zakon preuzima europske standarde postavljene u europskim direktivama o jednakom postupanju. Uvodi nove kategorije diskriminacije poput diskriminacije na temelju rodnih identiteta.⁷⁶ S obzirom na pravno uređenje istospolnih zajednica, Ustav osigurava nepovredivost svačije osobnosti, pružajući istovremeno posebnu zaštitu države za obitelj, naglašavajući da se brak, izvanbračna zajednica i obitelj uređuju zakonom.⁷⁷ U obiteljskom zakonu (NN 75/14) nema spomena istospolnih zajednica, iako hrvatski poredak od 2003.g. poznaje neregistrirani suživot partnera istospolne seksualne orijentacije i priznaje takvim partnerima samo dva prava: pravo na zajedničku imovinu i pravo na uzdržavanje. 2010.g. izvješće Europske komisije o napretku Republike Hrvatske i rezolucija europskog parlamenta o tom izvješću naglašavaju nezadovoljavajući napredak u odnosu na provedbu antidiskriminacijskih zakona, posebno spominjući ograničene reakcije državne vlasti u slučajevima zločina iz mržnje protiv seksualnih manjina.

⁷⁵ Usp. G. KUBY, *Nova ideologija seksualnosti*, Verbum, Split, 2010., str. 143.-146.

⁷⁶ Usp. S. VASILJEVIĆ, B. BALEN, *Zakon o suzbijanju diskriminacije u svijetlu europskog prava: sadržaj i sankcije*, u: *Policija i sigurnost*, 18 (2009.) II, str. 201.

⁷⁷ Usp. USTAV REPUBLIKE HRVATSKE, 13. Izdanje, Informator, Zagreb, 2001., članak 22, str. 61.-63.

2013.g. Kukuriku vlada je htjela regulirati status homoseksualnih parova i njihovo pravo na posvajanje u Obiteljskom zakonu (NN 25/13), no u tome ih je spriječila građanska inicijativa U ime obitelji. Na više od 2000 lokacija svojim su sugrađanima omogućili izjašnjavanje o raspisivanju referenduma o braku kao životnoj zajednici muškarca i žene. Više od 750 tisuća građana, što čini 20% biračkog tijela RH, svojim je potpisom zatražilo raspisivanje referenduma na kojem se gotovo milijun birača 1. prosinca 2013. izjasnio za brak kao zajednicu muškarca i žene. 2014.g. donesen je Zakon o životnom partnerstvu (NN 92/14) kojim se, de facto, izjednačava brak sa istospolnom zajednicom. Udruga je zatražila ocjenu ustavnosti Zakona o životnom partnerstvu, no nisu dobili odgovora. Na 3. međunarodnom forumu IDAHO 2015.g. u Crnoj gori pod nazivom „Suzbijanje zločina iz mržnje i nasilja“ sudjelovao je ministar hrvatske uprave. Sa ministrima drugih država potpisao je zajedničku izjavu o suzbijanju zločina iz mržnje i nasilja nad LGBTI osobama, naglašavajući važnost promicanja zajedničke politike o jednakosti, različitosti i uključivanju LGBTI osoba. Prema lobističkoj krovnoj udruzi ILGA, od 49 europskih država, Hrvatska je na petom mjestu ljestvice prava homoseksualaca, pri čemu se na vrhu ljestvice nalaze one države koje su potpuno redefinirale brak i izjednačile istospolnu vezu i brak dopuštajući lezbijkama i homoseksualcima posvajanje djece i dobivanje djece surogatstvom i in vitro oplodnjom.⁷⁸

e. Mediji na strani istine ili LGBT osoba

Mediji imaju veliki utjecaj u oblikovanju građanske svijesti i postizanju cilja LGBT lobija. U Hrvatskoj je provedeno istraživanje koliko su se poštovali profesionalni standardi izvještavanja oko referenduma o braku, pri čemu se hrvatska medijska i opća javnost duboko podijelila. Autori su proveli istraživanja u četiri hrvatska dnevna lista (Večernjem listu, Jutarnjem listu, Novom listu te Slobodnoj Dalmaciji) i četiri tjednika (Globusu, Glasu Koncila, Hrvatskom saboru i 7 dnevno). Vjerodostojnost medijskih objava istražena je i mjerena vrijednostima: istinitost, poštenje, uravnoteženost, točnost, nepristranost, pravodobnost. Da bi se medijska objava ocijenila istinitom, u njoj se ne smiju pojavljivati insinacije, glasine, proizvoljne i neprovjerene tvrdnje. Poštenje se ocjenjivalo cjelovitošću, odvajanjem činjenica od komentara, relevantnošću, iskrenosti

⁷⁸ Usp. (<http://narod.hr/svijet/video-ministar-bauk-priznao-istospolne-veze-htjeli-smo-regulirati-obiteljskim-zakonom-ali-nas-je-sprijecio-referendum>) pogl. 28. svibnja 2015.

prema čitatelju, primjerenim korištenjem faza. Uravnoteženost se utvrđivala prema zastupljenosti svih uključenih strana te usklađenošću teksta i naslova. Točnost je razumijevala precizno i ispravno navođenje imena i brojčanih podataka. Nepristranost se utvrđivala neopredjeljivanjem ni za jednu stranu te nepostojanjem prikrivenog oglašivanja, pravodobnost aktualnošću te neobjavljivanjem unaprijed neprovjerenih informacija, a izvori su još jedan nezaobilazan kriterij za vjerodostojnost medijske objave.

Rezultati ukazuju na zadovoljavajući pristup kriterija istine u hrvatskom tiskovnom dijelu medijskog prostora. U većini medijskih objava nije zadovoljen kriterij poštenja. Također nije zadovoljen kriterij uravnoteženosti. Zastupljenost točnosti u medijskim objava je 97,66%. Profesionalni standard izvještavanja primjenom kategorije nepristranosti na novinskim žanrovima od crtica do izvještaja sa osvrtom zadovoljio je kriterij kategorije s 92,31%. Kad se korpus analiziranih objava proširi na više novinske norme, komentare, kolumne i druge forme, 58,3% od ukupnih medijskih objava bilo je pristrano. Kriterij prema kojem je za mjerodavnost medijske objave potrebno navesti barem dva međusobno neovisna izvora nije zadovoljen.⁷⁹ Mediji prema istraživanju nisu bili objektivni, većinski su zastupali političku stranu a ne volju građana. To nam svjedoči činjenica da su mediji nakon provedenog referenduma izjednačavali životno partnerstvo s brakom, iako su vladajući tvrdili da se radi o dva različita instituta.

⁷⁹Usp., F. MALETIĆ, S. HADŽIĆ, *Vjerodostojnost medijskog izvještavanja o referendumu o braku (na primjeru Večernjeg lista, Jutarnjeg lista, Novog lista, Slobodne Dalmacije, Glasa Koncila, Globusa, Hrvatskog slova, 7 dnevno i Glasa Podravine)*, u: Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja, 26 (2014.) XIII, str. 183.-195.

III. KRITIČKI OSVRT NA RODNU IDEOLOGIJU

Ljudska osoba po spolnosti dobiva one značajke koje ju na biološkoj, psihološkoj i duhovnoj razini čine muškarcem ili ženom te stoga imaju veliko značenje za postizanje zrelosti svakog pojedinog čovjeka i za njegovo uključivanje u društvo.⁸⁰ U ovom smislu seksualnost je dinamizam koji pomaže rast osobe, sredstvo kojim čovjek sve više postaje osobom koja se daruje drugoj osobi. Dok Crkva i stručnjaci koji su ostali na putu objektivnog moralnog reda pripomažu da se bolje shvate i životno iskoriste posebne vrednote jednog i drugog spola, drugi su počeli zastupati takva mišljenja i oblike ponašanja koji su protivni istinskom ćudoređu i zahtjevima ljudskog bića i pritom otvaraju vrata neobuzdanu hedonizmu.

Kongregacija navodi da ljudi našeg vremena sve su više uvjereni kako dostojanstvo i poziv ljudske osobe zahtijevaju da u svjetlu razuma čovjek otkriva vrednote upisane u svoju narav, da ih neprestance razvija i ostvaruje u svome životu u smislu sve većeg napretka. No u pitanjima ćudoređa čovjek ne smije proizvoljno prosuđivati jer u dubini čovjekove savjesti je zakon koji on sam sebi ne daje ali mu se mora pokoravati, a glasi: „Dobro čini, zlo izbjegavaj.“⁸¹ Punina objave nam je zasjala u Isusu Kristu, slijedeći njegovu nauku i primjer nećemo se izgubiti u vlastitoj subjektivnosti, već će se naša uvjerenja poklapati sa objektivnim moralnim redom. Tražiti ljudska prava koja nemaju temelj u ljudskoj naravi, temeljnom zakonu u čovjekovoj nutrini, Kristu kao normi moralnog djelovanja, je nerazborito i ugrožavajuće za cjelokupno društvo. Kongregacija ističe da je Krist osnovao svoju Crkvu kao stup i uporište istine. Uz pomoć Duha Svetoga ona neprestance čuva i nezabludivo prenosi istine moralnog reda te izvorno tumači ne samo pozitivni objavljeni zakon, nego i načela moralnog reda, što proizlaze iz same ljudske naravi i koja se odnosi na pun razvoj čovjeka i njegovo posvećenje.⁸² Isus je ustanovio Crkvu na dvanaestorici među kojima je posebno istaknuo Petra. Pavao, koji sam sebe predstavlja kao apostola, odgaja prvotne kršćanske zajednice i opominje ih ukoliko sagriješe na području morala. Stari zavjet je bogat moralnim normama koje uređuju moralni život pojedinca i naroda a svoje ispunjenje doživljava u Isusu koji je zakon ispunio bez ostatka, pojednostavnio ga

⁸⁰ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Persona humanae* (1975.), KS (Dokumenti 47), Zg, 2003., br. 1.

⁸¹ Usp. *Isto*, br. 3.

⁸² Usp. *Isto*, br. 4

i pounutrašnjio. Apostolima kao nasljednicima dvanaestorice povjereno je da čuvaju poklad vjere i tumače. U duhu evanđelja, prepoznaju znakove vremena u kojima se očituje iskrivljena percepcija seksualnosti i daju odgovore na njih utemeljene na Svetom pismu. Danas se načela i pravila ponašanja smatraju isključivo plodom određene kulture, a ne spoznajama koje proistječu iz božanskog zakona i ljudske naravi.

1. Kritički osvrt na gender ideologiju

„Pred teorijama koje o spolnom identitetu razmišljaju samo o kulturnom i društvenom proizvodu što proizlazi iz međudjelovanja između zajednice i pojedinca, bez obzira na osobni spolni identitet i bez ikakve povezanosti s pravim značenjem spolnosti, Crkva se neće umoriti ponavljati svoje naučavanje: „Svatko, muško i žensko, treba da prepozna i prihvati svoj spolni identitet.“⁸³

Potrebno je prilagođavanje pozitivnog zakona naravnom prema kojem spolni identitet nije na raspolaganje jer je objektivni uvjet za stvaranje para u braku. Ignorirati biološka obilježja spola radi subjektivnih uvjerenja znači negiranje objektivne istine. Katolička kritika rodne ideologije izrečena je u dokumentu „Brak, obitelj i de facto bračne zajednice“ koji je izdalo Papinsko vijeće za obitelj. Smatra da je proces kulturne i ljudske destrukturalizacije braka kao institucije učinak rodne ideologije prema kojoj razlikovanje spolova na muški i ženski predstavlja isključivo proizvod društvenih čimbenika koji ni na kakav način nisu povezani sa seksualnom dimenzijom osobe. Stoga bi svako seksualno opredjeljenje, pa tako i homoseksualnost trebalo opravdati.⁸⁴

Kongregacija za nauk vjere progovara o pitanju roda i spola u sklopu ženskog pitanja u dokumentu: „Pismo biskupima Katoličke crkve o suradnji muškarca i žene u Crkvi i svijetu“. U njemu je riječ o niveliranju spolnih razlika jer se tjelesna različitost, zvana spol, reducira na minimum, dok se strogo kulturna dimenzija, zvana rod, ističe preko svake mjere i smatra primarnom. Ta antropologija u stvarnosti nadahnjuje ideologije koje promiču problematiziranje obitelji kojoj prirodno pripadaju roditelji, dakle otac i majka, izjednačavanje homoseksualnosti s heteroseksualnošću, kao i novi model polimorfne seksualnosti.⁸⁵ U Kompendiju socijalnog nauka Crkve dotiče se

⁸³ PAPINSKO VIJEĆE IUSTITIA ET PAX, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 224.

⁸⁴ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Brak, obitelj i de facto bračne zajednice*, navedeno prema: J. R. ANIĆ, *Nav. dj.*, str. 91.

⁸⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Pismo biskupima Katoličke crkve o suradnji muškarca i žene u Crkvi i svijetu*, navedeno prema: G. MARSCHÜTZ, *Nav. dj.*, str. 361.-362.

pitanje slobodnih veza i povezuje tu pojavu sa zahtjevom za zakonskim priznavanjem homoseksualnih veza: „Posebni problem povezan sa slobodnim vezama jest onaj koji se tiče zahtjeva za zakonskim priznavanjem homoseksualnih veza, koje su sve češće predmet javne rasprave. Samo antropologija koja odgovora potpunoj istini o čovjeku može dati prikladan odgovor na problem koji pokazuje različite aspekte, i to na društvenom kao i na crkvenom planu.“⁸⁶ Zakonsko priznavanje homoseksualnih veza sa sobom nosi zakonsko pravo na posvajanje djece. Dobro djeteta štiti Katolička crkva tvrdeći da želja za majčinstvom i očinstvom ne opravdava nikakvo pravo na dijete, dok su, međutim očita prava onoga tko se rađa, kojemu moraju biti zajamčeni najbolji uvjeti postojanja preko stabilnosti obitelji zasnovane na braku i komplementarnosti dviju figura-očinske i majčinske.⁸⁷

1. Odgoj za krepost čistoće

Seksualna revolucija koja, putem sredstava društvenog priopćavanja, zakona, školskog odgoja nalazi put do naših obitelji, ostavlja posljedice na sva područja života: na pitanje tko je čovjek, na njegov odnos s Bogom, s bližnjim, na budućnost obitelji i naroda. Odgovoran odnos prema spolnosti, koji vodi računa o dostojanstvu čovjeka kao jedinstvu tijela i duha mogao bi, postavši društvena norma, preobraziti kulturu smrti u kulturu života.

Kongregacija za nauk vjere progovara o opasnostima seksualne revolucije, njezinoj prisutnosti i načinu na koji joj se možemo oduprijeti. Govori da seksualna revolucija dotiče i kršćane, pod krinkom umanjivanja ili nijekanja stvarnosti teškog grijeha. Ima onih koji su dotle došli da tvrde kako bi se o smrtnom grijehu radilo samo onda kad je po srijedi izravno i izričito odbijanje kojim se čovjek suprotstavlja Božjem pozivu, ili da bi bio u sebičnosti kojom netko potpuno i svjesno isključuje ljubav prema bližnjemu. Jedino tada, kad se radi o temeljnom izboru koji prožima ljudsku osobnost može doći do teškog grijeha. Nasuprot tome, periferni čini nisu kadri preobličiti temeljni izbor, tim manje što se do njih često dolazi iz navike. Zato, po tim autorima, do promjene temeljnog opredjeljenja prema Bogu još teže dolazi kad se radi o spolnoj djelatnosti gdje čovjek općenito ne krši moralni poredak sasvim promišljeno i odgovorno već više po utjecajem svoje strasti, slabosti i nezrelosti i zato što si umišlja

⁸⁶ Usp. PAPINSKO VIJEĆE IUSTITIA ET PAX, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 228.

⁸⁷ Usp. *Isto*, br. 235.

da tako bližnjima posvjedočuje svoju ljubav. K tomu, često se spominje prisila sa društvene strane. Zaista, temeljni čovjekov izbor na kraju određuje kakvo je čovjekovo moralno usmjerenje. No ono može biti sasvim izmijenjeno pojedinim činima, pogotovo ako su ti čini prethodno pripravljeni drugima, više površnim činima. Nije istina da i samo jedan od takvih čina ne bi mogao biti dostatan da dođe do smrtnog grijeha.

Prema nauci Crkve, smrtni grijeh kojem se netko protivi Bogu nije samo u izričitoj i izravnoj odbijanju zapovijedi ljubavi, već je isto tako u suprotstavljanju pravoj ljubavi do koje dođe prilikom svakog promišljenog prestupanja bilo kojeg čudorednog zakona u teškoj stvari. Čovjek ne griješi smrtno samo onda kad njegov čin proizlazi iz preziranja Boga i bližnjega, već kad se s bilo kojeg razloga svjesno i slobodno opredijeli za nešto što je teško neuredno. Čudoredni seksualni poredak odnosi se na tako uzvišene vrednote ljudskog života da je svako izravno kršenje tog poretka objektivno teške naravi.⁸⁸ Put kojim se treba ići je put čistoće koja bi trebala uvesti spolnu uzdržljivost u društvo koje se naviklo na spolnu slobodu. Čistoća kao moralna krepost, Božji dar, plod Duha Svetoga daje nam snagu oduprijeti se požudi, nagonima i živjeti životom za koji nas je Bog stvorio. Čistoća je radosna potvrda onoga koji zna živjeti sebedarje, oslobođenog bilo kakvoga ropstva sebičnosti.⁸⁹ Ostvariti se u transseksualnosti kao biseksualno biće usmjereno prema Bogu i prema bližnjemu.

Prema dokumentu „Ljudska spolnost: istina i značenje“, čistoća je duhovna energija koja ljubav oslobađa od sebičnosti i agresivnosti.⁹⁰ Tu krepost pojedinci moraju gajiti zavisno o svojim različitim životnim stanjima. Jedni živeći u djevičanstvu i posvećenu celibatu, čime na izvrstan način i lakše pripadaju jedino Bogu, drugi onako kako je moralnim zakonom za sve određeno, bilo da su u braku ili neoženjeni. No, radilo se o bilo kojem životnom stanju, čistoća se ne svodi na izvanjski stav, već po njoj mora biti čisto čovjekovo srce. Čistoća je uključena unutar uzdržljivosti koju Pavao ubraja među darove Duha Svetoga, dok bludnost osuđuje kao porok koja je na poseban način nedostojan kršćanina. Prema Pavlu, bludnik vrijeđa Krista čiji je ud, i Duha Svetoga čiji je hram. Što vjernici bolje budu shvatili vrijednost čistoće i njenu neophodnu ulogu u životu koji žive kao muškarci i žene, to će više uvidjeti što ta krepost zahtijeva i na što ih potiče.⁹¹

⁸⁸ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje*, Rim 8. prosinca 1995, KS (Dokumenti 106), Zagreb 1997., br. 12.-18.

⁸⁹ Usp. *Isto*, br. 17.

⁹⁰ Usp. *Isto*, br. 16.

⁹¹ Usp. *Isto*, br. 19.-22.

3. Važnost i oznake spolnog odgoja spolnog odgoja

Današnje društvo nametanjem iskrivljene slike ljudske spolnosti preko masmedija preodgaja mlade i tako stvara novi svjetonazor. Vlada moralna dekadencija kao aktualni znak vremena s kojim treba ići u korak, a etički ispravan moralni nauk se smatra tradicionalnim i samim time zaostalim u vremenu i prostoru. U prošlosti, kada obitelj nije pružala izričit spolni odgoj, opća je kultura, obilježena poštivanjem temeljnih vrijednosti, objektivno služila njihovoj zaštiti i njihovu očuvanju.⁹² Današnja kultura mladim osobama od rane školske dobi pruža obilje seksualnih informacija, koje u pozadini nemaju etičku, moralnu dimenziju, ne vodeći računa o prikladnosti tih informacija dobi učenika. Time ih potiču na prerane spolne odnose, seksualno uživanje, hedonizam, promiskuitet koji će im pomoći da otkriju rodni identitet i spolnu orijentaciju koja im odgovara jer je to, prema njima, kulturna datost koju čovjek mora sam izabrati. Kao lijek takvu stanju očekuje se prikladan spolni odgoj.

Drugi vatikanski sabor u deklaraciji o kršćanskom odgoju naglašava da djecu i mladiće treba potpomagati, uzevši u obzir napredak psihologije, pedagogije i didaktike, da skladno razvijaju svoje fizičke, moralne i intelektualne sposobnosti, kako bi postepeno postigli savršeniji osjećaj odgovornosti da svoj život neprestanim naporom pravilno usavršavaju i idu za pravom slobodom, hrabro i odlučno svladavajući zapreke. Prema dobi razvoja neka im se daje pozitivan i pametan seksualni odgoj.⁹³ Roditelji su prvi, no ne i jedini odgojitelji svoje djece. Njima pripada da s osjećajem odgovornosti obavljaju odgojno djelo u tijesnoj i pozornoj suradnji s građanskim i crkvenim tijelima. Roditelji imaju pravo izabrati formacijska sredstva koja odgovaraju njihovim uvjerenjima te tražiti sredstva koja im mogu pomoći u njihovoj zadaći odgojitelja, također na duhovnom i vjerskom području.⁹⁴

Potrebna je suradnja između obitelji i školskih ustanova. Problem nastaje kad školske ustanove provode program spolnog odgoja koji se protivi volji roditelja, stoga su roditelji obavezni provjeravati načine kojima se provodi spolni odgoj u odgojnim ustanovama a odgojne ustanove su obavezne poštivanje volju i načela odgoja roditelja. Spolni odgoj u školi treba osposobiti djecu i mlade za kvalitetan s osobama suprotnog

⁹² Usp. *Isto*, br. 1

⁹³ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gravissimum educationis*, br. 1.

⁹⁴ Usp. PAPINSKO VIJEĆE IUSTITIA ET PAX, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 240.

spola, koji bi trebao rezultirati kvalitetnim spolnim životom, odgovornim spolnim ponašanjem, poštivanjem i uvažavanjem osoba suprotnog spola, tolerancijom prema osobama usmjerenim istome spolu, te prevencijom protiv seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja. Pritom različiti zahtjevi, koje iznose LGBT osobe a protive se naravnom zakonu, ne smiju se proglašavati moralnim vrijednostima i zauzimati njihovo mjesto. Osnovna svrha spolnog odgoja je primjerena spoznaja naravi i značenja spolnosti te skladnog i cjelovitog razvitka osobe do njezine psihološke zrelosti u cilju pune duhovne zrelosti, na koju su pozvani svi vjernici.⁹⁵

Sa stajališta kršćanske antropologije afektivno-spolni odgoj treba imati na umu cjelovitost osobe te stoga zahtijevati da se u nju ugrađuju biološki, psiho-afektivni, duhovni elementi. Prava se formacija se ne ograničava samo na obavještavanje uma, već osobitu pozornost mora pridati odgoju volje, osjećaja i osjećajnosti. Da bi netko došao do zrelosti afektivno-spolnog života nužno je da vlada sobom, a to pretpostavlja vrline kao što su stidljivost, umjerenost, poštovanje sebe, poštovanje drugih, otvorenost prema bližnjemu. Suvremena pedagogija s kršćanskim nadahnućem vidi u odgajaniku, koga promatra u njegovoj cjelovitosti i složenosti, glavni subjekt odgoja. On treba obavještavati o spolnom odgoju oživljenim vrednotama. Potrebno je poznavanje novih pojmova i prepoznavanje vrijednosti u njima.⁹⁶ Potrebno je poznavati pojmove rod i spol i njihova obilježja kako bi mogli prenositi mladim naraštajima njihovo istinsko značenje. Manipuliranje tim pojmovima nosi sa sobom niz posljedica koji se manifestiraju na osobnom i društvenom životu čovjeka. Kršćanski odgojitelji su uvjereni da se spolni odgoj u punini ostvaruje u ozračju vjere. Crkva ima odgojno poslanje koje joj je Krist povjerio. Crkvena zajednica je pogodna sredina za usvajanje kršćanskog ćudoređa. Prikladna prigoda za ispravan navještaj o ljudskoj spolnosti je kateheza.⁹⁷ Kateheza prati osobu od njezine rane školske dobi do pune zrelosti te ju odgaja za ispravno življenje spolnosti.

⁹⁵ Usp. SVETI ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi*, Rim 1. studenog 1983., KS (Dokumenti 69), Zagreb, 1996., br. 34.

⁹⁶ Usp. *Isto*, br. 35.-40.

⁹⁷ Usp. *Isto*, br. 56.

4. Odgovornost roditelja

Odgojnim djelovanjem obitelj oblikuje čovjeka do punine njegova dostojanstva u svim njegovim dimenzijama, uključujući i društvenu. Obitelj ima potpuno izvornu i nezamjenjivu ulogu u odgoju djece.⁹⁸ Obitelj tvori zajedništvo ljubavi i uzajamnosti koje je sposobno poučavati i prenositi kulturne, ćudoredne, društvene i vjerske vrednote, bitne za razvoj društva. Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu značajno mjesto daje spolnom odgoju. Smatra da u kulturi koja velikim dijelom banalizira ljudsku spolnost, jer je tumači i živi na način koji osiromašuje, povezujući je jedino s tijelom i sebičnim užitkom, odgojna služba roditelja mora biti usmjerena na spolni odgoj koji je uistinu posve usredotočen na osobu. Spolni odgoj mora se uvijek ostvarivati pod brižnim vodstvom roditelja i u kući i u odgojnim zavodima koje su oni odabrali i koje nadziru. U tom smislu Crkva se poziva na zakon supsidijarnosti, koji je škola dužna poštivati kada sudjeluje u spolnom odgoju tako da postupa u istom duhu koji prožima i roditelje. Da bi mogli djeci pružiti djelotvorne smjernice potrebne za rješavanje njihovih problema, odrasli moraju pružiti primjer svojim ponašanjem još prije nego im prenesu teoretske spoznaje. Ćudoredne vrednote koje živi obitelj lakše se prenose na djecu. Iskustvo roditelja i teoretska priprema pomoći će djeci da shvate vrijednost i osobitu ulogu zbiljnosti muškarca i žene.⁹⁹

Papinsko vijeće za obitelj donosi načela kao smjernice spolnog odgoja za sve odgojitelje, pri čemu se misli prvenstveno na roditelje:

- a. Ljudska je spolnost sveto otajstvo koje se mora predstaviti prema doktrinarnom naučavanju i ćudoređu Crkve, uvijek vodeći računa o učincima istočnog grijeha.
- b. Djeci se i mladeži trebaju predstaviti samo obavijesti koje su razmjerne svakom razdoblju njihovoga osobnoga razvoja.
- c. Djeci i mladima bilo koje dobi ne smije se predstavljati nikakav materijal erotskog obilježja, bilo pojedinačno, bilo skupno.
- d. Neka se nitko nikada ne poziva, a još manje obvezuje na djelovanje koje bi na bilo koji način moglo objektivno povrijediti skromnost ili subjektivno ozlijediti vlastitu istančanost ili smisao za privatnost.¹⁰⁰

⁹⁸ Usp. PAPINSKO VIJEĆE IUSTITIA ET PAX, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 238.-239.

⁹⁹ Usp. SVETI ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi*, , br. 48.-53.

¹⁰⁰ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje*, br. 121.-127.

Roditelji trebaju biti pozorni kako bi izbjegli banaliziranje spolnosti i sačuvali duboko poštovanje razlike muškarca i žene koja odražava Božju ljubav i plodnost. Trebaju biti osjetljivi na različita razvojna razdoblja djeteta, na način na koje svako dijete proživljava različita životna razdoblja i na posebne probleme koji su povezani s tim razdobljima. O homoseksualnosti se ne smije raspravljati prije mladenaštva, osim ako se ne pojavi neki težak posebni problem u posebnim okolnostima. To se pitanje treba predstaviti samo u pojmovima čistoće, zdravlja i istine o ljudskoj spolnosti u svojem odnosu s obitelji. O spolnim izopačenostima se ne treba govoriti, osim u pojedinačnim savjetima koji su odgovori roditelja na prave probleme.

Danas roditelji trebaju paziti na načine na koje se nećudoredni odgoj može prenijeti njihovoj djeci različitim metodama, promicanim od skupina sa stajalištima i interesima koji su suprotni kršćanskom ćudoređu. Moraju odbiti sekulariziran i protunatalni spolni odgoj nametnut od raznih organizacija i međunarodnih udruženja koja promiču pobačaj, sterilizaciju i kontracepciju. U nekim društvima djeluju profesionalna udruženja odgojitelja, savjetnika i terapeuta za spolnost. Kako se njihov rad često temelji na nezdravim teorijama, vlastitim ideologijama, roditelji bi se prema njima trebali odnositi s velikim oprezom.

Najraširenija zloporaba koja se upotrebljava pružanje spolnog odgoja preko crteža. Preko crteža uče djecu o svim intimnim pojedinostima sexa, s obrazloženjem da se želi ponuditi odgoj za siguran seks, posebno u odnosu na širenje AIDS-a. Roditelji trebaju inzistirati na uzdržljivosti izvan braka i na vjernosti u braku kao jedinom pravom i sigurnom odgoju za zaštitu od takve zaraze. Trebaju koristiti metodu bistrenja vrijednosti, kako bi udaljili djecu od ideje da je čovjek izvorište moralnih normi. Roditelji trebaju također paziti kako se pouka o spolnosti uključuje u ozračje ostalih školskih predmeta koji su korisni. U tim je slučajevima teže nazirati sadržaj pouke o spolnosti. Ovu metodu inkluzije rabe osobito oni koji promiču poučavanje o spolnosti u obliku kontrole rađanja ili u zemljama u kojima vlast ne poštuje prava roditelja na tom području.¹⁰¹ Kao kućna Crkva, obitelj je pogodna zajednica za usvajanje kršćanskog ćudoređe.

¹⁰¹ Usp. *Isto*, br. 122.-141.

5. Pitanje homoseksualnosti

Unatoč trajnu naučavanju Učiteljstva i čudorednu osjećanju kršćanskog naroda, neki su u naše dane, polazeći od zapažanja psihološke naravi, počeli popustljivo osuditi ili posve pravdati homoseksualne odnose kod nekih osoba. Oni među homoseksualcima razlikuju one čija je sklonost prolazna jer je plod lošeg odgoja, nedostatka normalnog seksualnog razvoja, navike, zlih primjera i drugih sličnih uzroka, i homoseksualce koji su takvi zbog neke vrste urođene sklonosti ili bolesne konstitucije za koju se smatra da je neizlječiva. Što se tiče pripadnika ove druge skupine, neki zaključuju da je njihova sklonost u toj stvari tako naravna da bi valjalo smatrati kako ona, bar što se njih tiče, opravdava homoseksualne odnose unutar iskrene zajednice života i ljubavi, slične braku, ukoliko se takvi osjećaju nesposobnima za život u samoći. S pastoralnog stajališta, takve homoseksualce valja prihvatiti s razumijevanjem i podržavati ih u nadi da će nadvladati svoje osobne teškoće i svoju društvenu neprilagođenost. O njihovoj krivnji valja prosuđivati razborito. Ne smije se primijeniti nikakav pastoralni postupak koji bi im pružio moralno opravdanje, zato što bi ti čini bili u skladu sa njihovim stanjem.

Prema objektivnom moralnom redu, čini u homoseksualnim odnosima lišeni su svoga bitnog i nenadomjestivog cilja. Sveto pismo osuđuje ih kao tešku izopačenost i prikazuje ih kao kobnu posljedicu napuštanja Boga. Na temelju takvog stava Svetog Pisma ipak se ne može zaključiti da su svi koji zbog te nastranosti trpe za nju i osobno odgovorni, već se time zapravo kaže da su homoseksualni čini u svojoj biti neuredni i da se ni u kojem slučaju ne smiju odobriti.¹⁰² Stoga je potrebno razlikovati homoseksualnu sklonost i homoseksualno ponašanje. U oboma je grijeh, protuprirodnost usmjerena protiv prokreacije, no prisutna je i subjektivna strana koja može umanjiti odgovornost. Na tragu dosada rečenoga, Katolička Crkva ne prihvaća nastojanja homoseksualnih osoba (lezbijke, biseksualci, transrodi) koji žele dokazati da je njihov spolni identitet urođen. U tom smislu nije prihvatljiva niti tkz. genetička teorija prema kojoj je homoseksualnost prenosivi kod koji nastaje tijekom mitoze i mejoze i upisan je u DNA strukturi. Znanstveno gledajući taj homoseksualni gen do danas nije identificiran te više pripada ideološkoj manipulaciji.

¹⁰² Usp. *Isto*, br. 6.-11.

Sljedeća teorija koja također nije postigla željene znanstvene rezultate je biokemijska teorija koja homoseksualnost tretira kao posljedicu nerazmjera u količini spolnih hormona.¹⁰³ Svaki pokušaj dokazivanja urođenosti istospolnog identiteta završava neuspjehom i iskazivanjem težnje za priznanjem homoseksualnosti kao dio naravi i odbacivanjem ideje izlječenja. Američko psihijatrijsko društvo 1973.g. odlučuje da se homoseksualnost izbriše iz popisa psihičkih oboljenja, a prema mišljenju Hrvatske liječničke komore ne smatra se ni bolešću.¹⁰⁴ Ostaje pitanje na koje nema službenog odgovora, je li odluka znanstveno opravdana ili su pak umiješani razni pokreti istospolnih zajednica. Značajna imena znanosti brane stajalište da je homoseksualnost psihičko oboljenje. C. C. Jung izjavljuje da je homoseksualni muškarac nesposoban pronaći muškost u svojoj nutrini i iz tog razloga je pokušava naći na biološko-seksualnoj razini. Slično misli i poznati austrijski psihijatar E. Engel koji smatra da je homoseksualnost poremećaj osobnosti a da se terapija sastoji u otkrivanju nesvjesnih uzroka homoseksualnosti. Brojni slučajevi uspješne terapije dokazuju ispravnost tog postulata. Izgledi i uspjeh postoje samo ako se s terapijom počne na vrijeme i ako dotična osoba to želi. V. Frankl također govori o homoseksualnosti kao bolesti. Njihovim glasovima možemo pridodati i sve one liječnike i terapeute koji izvješćuju o ozdravljenjima.¹⁰⁵

¹⁰³ Usp. L. TOMAŠEVIĆ, *Fenomenologija i moralna prosudba homoseksualnosti s katoličkog gledišta*, u: *Crkva u svijetu*, 38 (2003.) 2., str. 247.-248.

¹⁰⁴ Usp. *Isto*, str. 248.

¹⁰⁵ Usp. A. LAUN, *Nav. dj.*, str. 246.

ZAKLJUČAK

Tema diplomskog rada je *Razlika između roda i spola. Kritički osvrt na neke vidove suvremene rodne (gender) ideologije u svjetlu kršćanske antropologije i teologije tijela pape Ivana Pavla II.* Razlika između spola i roda, često zamračena pitanjem jednakosti između rodova, jedan je od ključnih problema našeg vremena. Plod je to feminističkih i LGBTI istraživanja, koje je započeo John Money, a koji su se dalje razvijali preko feministkinja Simone de Beauvoir, Judith Butler, filozofa Michaela Foucaulta, a danas u okviru rodne teorije, njihove postavke provode Ujedinjeni narodi i Europska unija integrirajući ih u svoju politiku. Katolička crkva prihvaća izazov gender ideologije i, u duhu interdisciplinarnog istraživanja, daje odgovor sa kršćanskom antropologijom koja je u temeljima zapadne civilizacije.

U prvom poglavlju stoga smo izložili kršćansku antropologiju, utemeljenu na Objavi i naravnom zakonu, koja promatra čovjeka stvorenog na sliku i priliku Božju. Stvoren je sa spolnošću kao bitnom odrednicom koja omogućuje suodnos i otvorenost prema drugima. Muško i žensko obilježje, upisano u čovjeka, su darovi koje Bog pruža muškarcu i ženi kako bi bili sposobni izraziti ljubav. Spolnost, uz različnost koja omogućuje međusobno upotpunjavanje, ljubav i plodnost, posjeduje i jednakost u naravi i dostojanstvu kako bi se muškarac i žena mogli sporazumjeti. Papa Ivan Pavao II. suprotstavio se biblijsko antropološkom slikom čovjeka seksualnoj revoluciji koja je donijela novi govor o tijelu i tjelesnosti. Razvija svoju teologiju tijela koja, uvijek s biblijskim predznakom, brani heteroseksualnost, upućuje na grijeh protivravnosti i kojim sredstvima se braniti protiv tih grijeha. Zbog grijeha muškarac i žena spolnu razliku skloni su shvaćati pod vidom suprotstavljenosti na osnovi spola i roda, a ne pod vidom sjedinjenja. Bog, stvarajući muškarca i ženu, poziva ih na intimno zajedništvo života i ljubavi koje se ostvaruje u braku koji rađanjem djece prerasta u obitelj. Stvara ih na svoju sliku, kao osobe i društvena bića. Daruje im tjelesnost koja omogućuje čovjeku da bude svjestan istine o sebi i da upoznaje sama sebe kroz iskustvo biseksualnog zajedništva muškarca i žene. Seksualnost određuje tjelesnost ljudskog bića i integrirana je u cjelokupnost osobe. Izražava muškost i ženskost te se očituje kroz uzajamnost i zajedništvo osoba. Prvo zajedništvo kojem je ljudska seksualnost usmjerena je bračno zajedništvo koje se ostvaruje između muškarca i žene. Supruzi su usmjereni da postanu roditelji, da rađaju djecu i tako stvaraju obiteljsko zajedništvo.

U drugom poglavlju nastojali smo ukazati na neke temeljne postavke rodne ideologije te način integriranja te iste ideologije u društvo. Pojmovno razlikovanje između seks i gender uveo je John Money. Navodi spol kao tjelesnu odrednicu koja je sekundarna datost i rod kao primarnu koja se učvršćuje socijalizacijom i životnim iskustvom. Zajedno sa Foucaultovom teorijom moći, rodna teorija je poslužila radikalnim feministkinjama Beauvoir i Butler kao sredstvo kojim će se boriti protiv binarne kategorije muško/žensko koja je prisutna u društvu i koja ugrožava njihova prava. Pravi rezultat te borbe možemo navesti izjednačavanje ostalih spolnih orijentacija s heteroseksualnošću, te do mogućnosti izabiranja istih. No pitanje je hoće li se zaustaviti na izjednačavanju ili će, zbog odbojnosti prema heteroseksualnosti, navoditi i tu spolnu orijentaciju kao sekundarnu datost, kao što to čine sa pojmom spola.

Danas rodna teorija potresa temelje obitelji, djece i budućnosti. Provodi se kroz politiku Ujedinjenih naroda i Europske Unije na dobrobit LGBTI osoba. Zahtjeva se homoseksualni brak i pravo na posvajanje. Dobivanje građanskih prava svojstvenih heteroseksualnim osobama je nužna posljedica zanemarivanja spola kao biološke odrednice, izjednačavanje raznih spolnih orijentacija sa heteroseksualnošću. Sve skupa rezultira rušenjem sustava binarnog spola. Kao dio zapadne civilizacije, i hrvatsko društvo se našlo na raskrižju. S jedne strane europska politika s antropološkim polazištima suvremene gender ideologije, a s druge strane snažna ukorijenjenost velikog postotka društva u kršćanski utemeljenoj antropologiji. Unatoč utjecajima medija, obitelji su se okupile u građansku inicijativu U ime obitelji, dobile bitku i zasad obranili svoju djecu.

U trećem poglavlju donosi se kritički osvrt Katoličke crkve na rodnu ideologiju koja ukazuje na pseudoznanstvenost i ideološke postavke ove ideologije. Katolička crkva pruža potporu obitelji, pomaže joj u borbi protiv seksualne revolucije i u čuvanju temeljnih kršćanskih vrijednosti. Kongregacija za nauk vjere upozorava da moral nije plod kulture, već proistječe iz božanskog zakona i ljudske naravi. Stoga čovjek u pitanjima ćudoređa ne smije proizvoljno prosuđivati, nego treba slijediti nauku i primjer Isusa Krista koji je punina Objave. Učiteljstvo iznosi sud o homoseksualnosti u kojem je prisutan težak grijeh, protuprirodnost usmjerena protiv prokreacije. Razlikuje homoseksualno ponašanje i homoseksualnu sklonost i daje pastoralne smjernice za kršćansko ophođenje prema njima. Za Katoličku crkvu ispravan put je put čistoće koja treba uvesti spolnu uzdržljivost u društvo koje se naviklo na spolnu slobodu i time podići razinu kulture. Tu krepost pojedinci moraju gajiti zavisno o svojim različitim

životnim stanjima. Kako ići putem spolne uzdržljivosti mladi mogu učiti preko ispravnog spolnog odgoja kojeg, prije svega, pružaju roditelji, a zatim i odgojno obrazovne ustanove pod nadzorom roditelja. U tom smislu važno je poštivati temeljna načela spolnog odgoja:

1. načelo istine
2. načelo etičnosti
3. načelo pravodosljednosti
4. načelo istančanosti
5. načelo privatnosti.

BIBLIOGRAFIJA

1. Dokumenti

a. Crkveni dokumenti

- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gravissimum educationis*, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, KS, Zagreb, 1970.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes*, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, KS, Zagreb, 1970.
- PAVAO VI., Enciklika, *Humanae vitae* (1968.), KS (Dokumenti 18), Zagreb, 1997.
- IVAN PAVAO II., *Muško i žensko stvori ih*, sv. I., Verbum, Split, 2012.
- KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Persona humanae* (1975.), KS (Dokumenti 47), Zagreb, 2003.
- KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Pismo biskupima Katoličke crkve o suradnji muškarca i žene u Crkvi i svijetu*, navedeno prema: MARSCHÜTZ G., *Dokidanje biološkog spola? Teološke napomene o raspravi o rodu na katoličkom području*, u: Riječki teološki časopis, 22 (2014.) II., str. 361.-362.
- SVETI ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi* (1983.), KS (Dokumenti 69), Zagreb, 1996.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje* (1995.), KS (Dokumenti 106), Zagreb, 1997.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Brak, obitelj i de facto bračne zajednice*, navedeno prema: ANIĆ J. R., *Kako razumjeti rod? Povijest rasprave i različita razumijevanja u Crkvi*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2011., str. 91.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Obitelj i ljudska prava*, navedeno prema: ANIĆ J. R., *Kako razumjeti rod? Povijest rasprave i različita razumijevanja u Crkvi*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2011., str. 91.
- PAPINSKO VIJEĆE IUSTITIA ET PAX, *Kompendij socijalnog nauka Crkve* (2004.), KS, Zagreb, 2005.
- Katekizam Katoličke Crkve*, HBK-Glas Koncila, Zagreb, 1994.

b. Međunarodni i nacionalni dokumenti

- VIJEĆE EUROPE, *Europska konvencija o ljudskim pravima* (1950), navedeno prema:
KUBY G., *Svjetska seksualna revolucija*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2013., str. 143.-144.
- EUROPSKA UNIJA, *Povelja o temeljnim ljudskim pravima* (2000.), navedeno prema:
G. KUBY, *Svjetska seksualna revolucija*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2013., str. 144.-145.
- USTAV REPUBLIKE HRVATSKE, 13. Izdanje, Informator, Zagreb, 2001., članak 22, str. 61.-63.
- HRVATSKI SABOR, *Zakon o ravnopravnosti spolova*, u: Narodne novine, br. 116 (2003.).
- HRVATSKI SABOR, *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji*, u: Narodne novine, br. 116 (2003.).
- HRVATSKI SABOR, *Zakon o istospolnim zajednicama*, u: Narodne novine, br. 116 (2003.).
- HRVATSKI SABOR, *Zakon o suzbijanju diskriminacije*, u: Narodne novine, br. 85 (2008.).
- HRVATSKI SABOR, *Obiteljski zakon*, u: Narodne novine, br. 75 (2014.).
- HRVATSKI SABOR, *Zakon o životnom partnerstvu*, u: Narodne novine, br. 92 (2014.).

2. Literatura

- ANIĆ, J. R., *Kako razumjeti rod? Povijest rasprave i različita razumijevanja u Crkvi*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2011.
- BUTLER, J., *Nevolje s rodom: feminizam i subverzija identiteta*, Ženska infoteka, Zagreb, 2000.
- CAR H., *Ljudsko tijelo: kosti i mišići*, u: Matka, 19 (2011) 75, str. 169.-171.
- FLOTOW, L. V., *Rod i prijevod: prevođenje u doba feminizma*, Josip Benčević i partneri, Zagreb, 2005.
- GANZA ARAS T., *Jednakost, razvoj i mir IV. svjetska konferencija o ženama*, u: Društvena istraživanja, 4 (1995.) IV, str. 723.-728.
- HRANIĆ Đ., *Čovjek-slika Božja. Teološka antropologija Ivana Pavla II.*, u: Diacovensia, 1 (1993.) I, str. 24.-44.

- KEROS P., MATKOVIĆ B., *Anatomija i fiziologija*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2006.
- KUBY G., *Nova ideologija seksualnosti*, Verbum, Split, 2010.
- KUBY G., *Svjetska seksualna revolucija*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2013.
- KUŠAN S., *Motivi i dometi međunarodne godine obitelji*, u: *Obnovljeni život*, 49 (1994.) VI., str. 555.-562.
- LAUN A., *Homoseksualnost s katoličkog gledišta*, Verbum, Split, 2014.
- LACROIX X., *Konfuzija rodova*, Svijetla točka, Zagreb, 2014.
- MACNAIR B., *Striptiz kultura*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2004.
- MALETIĆ F., HADŽIĆ F., *Vjerodostojnost medijskog izvještavanja o referendumu o braku (na primjeru Večernjeg lista, Jutarnjeg lista, Novog lista, Slobodne Dalmacije, Glasa Koncila, Globusa, Hrvatskog slova, 7 dnevno i Glasa Podravine)*, u: *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja*, 26 (2014.) XIII, str. 183.-195.
- MARSCHÜTZ G., *Dokidanje biološkog spola? Teološke napomene o raspravi o rodu na katoličkom području*, u: *Riječki teološki časopis*, 22 (2014.) II, str. 359.-378.
- OSTEN N., VLUGT I., *Rod i spol u psihosocijalnom radu*, Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, 2004.
- TOMAŠEVIĆ L., *Fenomenologija i moralna prosudba homoseksualnosti s katoličkog gledišta*, u: *Crkva u svijetu*, 38 (2003.) II., str. 241.-263.
- PAVLIĆ R., *Muško i žensko stvori ih. Pečat kršćanske antropologije*, u: *Riječki teološki časopis*, 22 (2014.) 2, str. 321.-338.
- POLJAKOVIĆ I. – DODIG G., *(Ne) znanstvenost rodne teorije*, u: *Crkva u svijetu*, 1 (2015), str. 33.-56.
- VASILJEVIĆ S., BALEN B., *Zakon o suzbijanju diskriminacije u svijetlu europskog prava: sadržaj i sankcije*, u: *Policija i sigurnost*, 18 (2009.) II., str. 213.-221.
- VOLAREVIĆ M., *Ideološki predznaci programa spolnog odgoja*, u: *Riječki teološki časopis*, 44 (2014.) 2, str. 339.-358.
- ŽUPAN D., *Foucaultova teorija moći i kritika pojma rod*, u: *Časopis za suvremenu povijest*, 41 (2009.) I., str. 7.-24.

3. Internetski portal

(<http://narod.hr/svijet/video-ministar-bauk-priznao-istospolne-veze-htjeli-smo-regulirati-obiteljskim-zakonom-ali-nas-je-sprijecio-referendum>) pogl. 28. svibnja 2015.

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
SUMMARY	2
UVOD	4
I. KRŠĆANSKO POIMANJE LJUDSKE SPOLNOSTI	6
1. Biološki spol	7
2. Teologija tijela	8
a. Čovjek kao slika Božja	9
b. Muško i žensko stvori ih.....	10
c. Tijelo-znak stvarateljskog darivanja	11
d. Promjena značenja izvorne golotinje.....	13
3. Ostvarenje spolnosti u bračnoj ljubavi.....	14
4. Spolne razlike u odgoju i socijalizaciji	15
II. SUVREMENA RODNA (GENDER) IDEOLOGIJA	17
1. Povijest pojma roda.....	17
a. Foucault.....	18
b. Simone de Beauvoir.....	29
c. Judith Butler.....	20
2. Rodna teorija i spolna orijentacija.....	21
3. Utjecaj rodne teorije na suvremeno društvo.....	22
a. Obitelj u suvremenom društvu.....	25
b. Utjecaj LGBT lobija na međunarodne institucije u kreiranju zakonskih rješenja	26
c. Europska unija zastupa rodnu ideologiju	28
d. Slučaj Hrvatske	29
e. Mediji na strani istine ili LGBT osoba	30
III. KRITIČKI OSVRT NA RODNU IDEOLOGIJU	322
1. Kritički osvrt na gender ideologiju.....	33
2. Odgoj za krepost čistoće	34
3. Važnost i oznake spolnog odgoja.....	366
4. Odgovornost roditelja.....	388

5. Pitanje homoseksualnosti	40
ZAKLJUČAK	42
BIBLIOGRAFIJA	45